

Sammanfattning

I detta ärende behandlar utskottet olika frågor om våldsbrott och brottsoffer i motioner som väckts under den allmänna motionstiden åren 1998 och 1999.

Motionerna gäller bl.a. stöd i olika former åt brottsoffer, skydd för utsatta kvinnor, besöksförbud, samverkan mellan myndigheter i kampen mot våldsbrott och utbildning för myndighetspersonal som kommer i kontakt med brottsoffer.

Med anledning av tre motionsyrkanden föreslår utskottet ett tillkännagivande av innebörd att staten bör garantera ett långsiktigt ekonomiskt stöd åt Rikskvinnocentrum i Uppsala.

Utskottet avstyrker övriga motionsyrkanden.

Till betänkandet har fogats fjorton reservationer och två särskilda yttranden.

Motionerna

1998/99:Ju220 av Catherine Persson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökad undervisning om barn och sexuella övergrepp mot barn i polisutbildningen.

1998/99:Ju702 av Lennart Hedquist (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om strängare kriterier för frigivning av våldsbrottslingar.

1998/99:Ju708 av Sylvia Lindgren (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förbjuda porrklubbar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att stoppa motorburen reklam för porrklubbar.

1998/99:Ju812 av Kia Andreasson (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om målsägandebiträde vid våldtäkts- och incestmål.

1998/99:Ju904 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

17. att riksdagen begär förslag som ytterligare kan öka skyddet för utsatta kvinnor i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Ju906 av Sofia Jonsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att elektronisk fotboja införs på män som inte respekterar besöksförbudet,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en brottsofferundersökning avseende våld mot kvinnor genomförs.

1998/99:Ju909 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att vid familjevåld flytta den misshandlande mannen i stället för de utsatta kvinnorna och barnen.

1998/99:Ju910 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utbildning och fortbildning för de grupper som i sitt dagliga arbete kommer i kontakt med brottsoffer.

1998/99:Ju911 av Siw Persson m.fl. (fp) vari yrkas

12. (delvis) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att stärka brottsoffrens ställning.

1998/99:Ju914 av Catherine Persson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det bör utredas vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra handläggningen inom polis-, åklagar- och domstolsväsende av ärenden som avser misstanke om sexuella övergrepp mot barn.

1998/99:Ju915 av Mikael Oscarsson (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att se över brottsoffers möjlighet till stöd vid rättegång.

1998/99:Ju916 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genomförande av Brottsofferutredningens förslag.

1998/99:Sf606 av Margareta Viklund (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kopplerilagens bestämmelser bör prövas vid verksamhet med kontaktannonser och annan s.k. kontaktverksamhet.

1998/99:So462 av Helena Bargholtz m.fl. (fp) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bättre skydd för förföljda kvinnor.

1998/99:So466 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kampanjer för kvinnofrid,
7. att riksdagen begär att regeringen återkommer med lagförslag som innebär att kravet på dubbel straffbarhet avskaffas när det gäller könsstympning,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rehabilitering av könsköpare,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det skall vara den våldsutövande mannens och inte den våldsutsatta kvinnans frihet som inskränks i samband med åtgärder för att förhindra upprepade övergrepp,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbete inom EU mot prostitution.

1998/99:A801 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att forskning kring mäns våld mot kvinnor intensifieras.

1998/99:A808 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående elektroniska fotbojor för våldsverkare,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortbildning i jämställdhet för domstolspersonal.

1998/99:A810 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari yrkas

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstadgad rätt till juridiskt biträde under förundersökning och rättegång vid misshandels- och våldtäktsfall,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontinuerlig utbildning om kvinnomisshandel.

1999/2000:Ju411 av Kia Andreasson (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning om vittnesskydd.

1999/2000:Ju601 av Maud Ekendahl (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändrade rutiner för utbetalning av utdömda skadestånd.

1999/2000:Ju702 av Elizabeth Nyström och Maud Ekendahl (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en samlad handlingsplan mot kvinnovåldet – en nollvision mot kvinnovåld.

1999/2000:Ju707 av Ulla-Britt Hagström (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rättsväsendets hantering av gruppvåldtäkter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medicinska aspekter på gruppvåldtäkter.

1999/2000:Ju708 av Margareta Viklund (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att brottsoffer och gärningsmän måste ha samma prioriteringsgrad vid samhällets behandling av våldsbrott,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att samhällets resurser samordnas för att hjälpa och stödja utsatta kvinnor,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att påföljden för överträdelse av besöksförbud ses över,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kriscentrum för brottsoffer inrättas i kommunerna där de drabbade erbjuds omedelbar hjälp av jurister, psykologer, läkare m.fl.

1999/2000:Ju712 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen beslutar att uppdraga åt regeringen att, i enlighet med vad som anförts i motionen, ge Socialstyrelsen i uppdrag att inom ramen för sin budget avsätta medel för en nolltoleranskampanj om våld mot kvinnor.

1999/2000:Ju713 av Ingrid Burman m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utan dröjsmål i samråd med Rikskvinnocentrum inrätta en central kristelefon för våldsut-satta kvinnor.

1999/2000:Ju714 av Kia Andreasson m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en regel om frihetsberövande vid upprepade överträdelse av besöksförbud bör införas i lagstiftningen.

1999/2000:Ju719 av Inger René och Berit Adolfsson (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att berörda myndigheter får ökad kunskap om kvinnomisshandel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av ökad samverkan mellan berörda myndigheter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att handläggningstiderna kortas,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att principen skall vara att gärningsmannens frihet skall begränsas, inte den slagna kvinnans.

1999/2000:Ju720 av Amanda Agestav (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskning om varför män slår kvinnor,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Operation kvinnofridskampanj,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om straffsatserna vid beivrandet av besöksförbud.

1999/2000:Ju721 av Lena Ek m.fl. (c, m, kd, fp, mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att våld mot kvinnor måste bli en prioriterad fråga i hela samhället, inte minst inom polisen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av åklagarmyndighetens rutiner och om att stärka kvinnans ställning i rättsprocessen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av dygnetrunthjälp till polispatruller,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpt tillämpning och straff vid överträdelse av besöksförbudet,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om möjligheten för hotade kvinnor att skydda sig,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Rikskvinnocentrum,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utbildning för berörda yrkeskategorier,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av information och ökat samarbete mellan olika yrkesgrupper,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ett jämställdhetsperspektiv vid utvärdering av miss-handelsärenden,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rättsintytgens kvalitet,

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en övergripande kommunal handlingsplan antagen av fullmäktige.

1999/2000:Ju722 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillvarata kvinnojourernas kunskap och kompetens vid berörda utbildningar,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärdsförslag så att kvinnor skyddas från den våldsutövande mannen utan att deras frihet inskränks.

1999/2000:Ju723 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag med anledning av Brottsofferutredningens förslag i enlighet med vad som anförts i motionen,

8. att riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag med anledning av departementspromemorian Ds 1995:1 Vittnen och målsägande i domstol i enlighet med vad som anförts i motionen,

1999/2000:Ju730 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Förenta nationernas deklaration om brottsoffrets rättigheter efterlevs i Sverige på alla nivåer,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fortbildning och utbildning för de grupper som i sitt dagliga arbete kommer i kontakt med brottsoffer.

1999/2000:Ju732 av Birgitta Carlsson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att begränsa våldsförövares frihet att besöka sina brottsoffer.

1999/2000:Ju737 av Ingrid Burman m.fl. (v, m, kd, c, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av långsiktig finansiering för Rikskvinnocentrum.

1999/2000:Ju739 av Lena Ek och Helena Bargholtz (c, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om medel till Rikskvinnocentrum.

1999/2000:Ju740 av Carlinge Wisberg m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om hur utredning av och beslut om besöksförbud skall genomföras när den som är föremål för förbudet är intagen för psykiatrisk vård.

1999/2000:Ju743 av Anders Sjölund (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändringar i lagstiftning för skydd av utsatta kvinnor.

1999/2000:Ju745 av Sofia Jonsson (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning för polisens och domstolsväsendets anställda,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samverkan mellan kvinnojourer, polis, åklagarväsendet och vårdinstitutioner,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en brottsofferundersökning avseende våld mot kvinnor bör genomföras.

1999/2000:Ju748 av Inger Lundberg m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder med sikte på att bryta kvinnovåldet,

3. att riksdagen hos regeringen beställer en utredning om möjligheterna att tillämpa elektronisk fotboja på män som inte respekterar beslut om besöksförbud.

1999/2000:Ju801 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag om förstärkt rättsskydd.

1999/2000:Ju901 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inrätta en ordning med stödpersoner i syfte att upprätthålla kontakten med utsatta kvinnor och att fortlöpande kunna värdera och ompröva deras skyddsbehov i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagskärpningar som i övrigt kan öka skyddet för utsatta kvinnor i enlighet med vad som anförts i motionen.

1999/2000:Ju904 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det nationella brottsofferskyddet måste kompletteras med internationella åtgärder.

1999/2000:Ju905 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

32. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skärpning av lagen om besöksförbud.

1999/2000:Ju907 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utbildning och fortbildning för de grupper som i sitt dagliga arbete kommer i kontakt med brottsoffer,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utsatta och hotade kvinnor skall få hjälpmedel och all nödvändig utrustning för att kunna skydda sig mot sina förövare,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utformningen av domstolarnas lokaler.

1999/2000:Ju910 av Siw Persson och Johan Pehrson (fp) vari yrkas

6. (delvis) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att stärka brottsoffrens ställning.

1999/2000:So485 av Elisebeht Markström m.fl. (s) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fortsättningsvis i arbete med Kvinnofrid rikta särskilda åtgärder mot männen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i det fortsatta arbetet med Kvinnofrid vidta de åtgärder som fordras för att förbättra skyddet för den misshandlade kvinnan och barnen.

1999/2000:A804 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari yrkas

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till kvinnojourer,

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstadgad rätt till juridiskt biträde under förundersökning och rättegång vid misshandels- och våldtäktsfall,

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kontinuerlig utbildning om kvinnomisshandel.

1999/2000:A806 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning kring sexualiserat våld för polisens och domstolsväsendets personal,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samverkan mellan kvinnojourer, polis, åklagarväsende, socialtjänst och vårdinstitutioner.

1999/2000:A807 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att polis och vårdpersonal måste få den utbildning och de resurser som krävs för att klara av sina uppgifter att upprätta ordning, hjälpa och vårda misshandlade kvinnor,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det område som en åklagare har möjlighet att låta omfattas av besöksförbudet bör vidgas,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att män som inte accepterar utdömt besöksförbud skall kunna förses med elektronisk fotboja,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de målsägande som vill skall kunna få en stödperson som informerar om rättegångsförfarandet och stöttar inför konfrontationen med den åtalade.

Utskottet

Inledning

I detta ärende behandlar utskottet ett antal motioner rörande våldsbrott och brottsoffer. Motionerna har väckts dels under allmänna motionstiden 1998, dels under allmänna motionstiden 1999.

Allmänt om brottsoffer

I flera motioner efterfrågas samordnade åtgärder till stöd för brottsoffer.

I motionerna 1998/99:Ju911 och 1999/2000:Ju910, båda (fp) förordas en rad sådana åtgärder. Här förespråkas bl.a. medling mellan brottsoffer och gärningsman, användning av videoteknik i rättegång samt att en rätt till ersättning för sorg och saknad införs i skadeståndslagen.

Ett genomförande av Brottsofferutredningens förslag begärs i motionerna 1998/99:Ju916 och 1999/2000:Ju723, båda (m).

I motionen 1999/2000:Ju708 (kd) begärs att samhället skall prioritera brottsoffren och i motionerna 1999/2000:Ju730 och 1999/2000:Ju904, båda (kd), framhålls att Sverige måste följa Förenta nationernas deklaration om brottsoffers rättigheter.

Efter ett initiativ av utskottet (bet. 1994/95:JuU13, rskr. 261) beslöt regeringen den 15 juni 1995 att tillkalla en särskild utredare som skulle utvärdera de åtgärder som den senaste tioårsperioden hade gjorts på brottsofferområdet (dir. 1995:94). Enligt direktiven skulle utredaren ge en bred redogörelse för de åtgärder som de senaste tio åren hade vidtagits på brottsofferområdet och analysera de samlade effekterna av dessa. Vidare skulle utredaren analysera tillämpningen av regelverket på myndighetsnivå samt överväga behovet av förändringar i gällande lagstiftning och förändringar i övrigt när det gällde åtgärder för brottsoffer.

Som en allmän utgångspunkt angavs i direktiven att det var av stor betydelse att åtgärder för brottsoffer sattes in där de verkligen behövdes. En viktig uppgift för utredaren har därför varit att undersöka om de resurser som fanns användes på bästa sätt. En annan betydelsefull fråga för utredaren har varit hur regelsystemet tillämpas på myndighetsnivå, dvs. hur lagändringar och andra insatser fallit ut i praktiken.

Utredaren överlämnade i mars 1998 betänkandet BROTTSOFFER Vad har gjorts? Vad bör göras? (SOU 1998:40) till regeringen.

I betänkandet lämnas en lång rad förslag som berör brottsoffrens ställning och hur dessa bemöts i rättsväsendet och inom hälso- och sjukvården. Här kan bl.a. nämnas förslag rörande lagstiftningen om besöksförbud, målsägande-biträdes uppgifter, stödperson i rättegång, medling och utbildning för personal inom bl.a. rättsväsendet som kommer i kontakt med brottsoffer.

Även frågor om brottsskadeersättning och åtgärder i anledning av hot mot målsägande och vittnen berörs i betänkandet.

Utskottet återkommer i det följande till flera av förslagen.

Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande i Justitiedepartementet. En proposition på grundval av betänkandet kan förväntas i slutet av hösten innevarande år.

Härutöver bör nämnas att brottsofferfrågor också är uppmärksammade inom det straffrättsliga samarbetet och polissamarbetet inom EU. I slutsatserna från Europeiska rådets möte i Tammerfors den 15–16 oktober 1999 framhålls att miniminormer för skydd av brottsoffer bör utarbetas, särskilt när det gäller offrens tillgång till rättvisa och rätt till skadestånd, inbegripet ersättning för juridiska kostnader. Det bör dessutom inrättas nationella program för såväl statliga som icke-statliga åtgärder för bistånd till och skydd för offren (punkt 32). Det kan tilläggas att utskottet i ett yttrande till utrikesutskottet nyligen framhållit att brottsofferfrågorna bör prioriteras inför det svenska ordförandeskapet (1999/2000:JuU6y).

I fråga om de åtgärder som begärs i motionerna antecknar utskottet i övrigt följande.

Riksdagen beslöt den 20 maj 1999 om en lag om försöksverksamhet med användning av videoteknik i rättegång (prop. 1998/99:65, bet. 1998/99:JuU23, rskr. 212). Lagen gäller vid handläggning av mål och ärenden i allmän domstol. Enligt lagen kan parter i brottmål och tvistemål delta i sammanträden inför rätten genom videokonferens. Användning av videokonferens förutsätter dock antingen att det är lämpligt med hänsyn till ändamålet med partens inställelse eller att sammanträdet annars skulle medföra kostnader och olägenheter som inte står i rimligt förhållande till betydelsen av att parten inställer sig i rättssalen. Under likartade förutsättningar skall också vittnesförhör och annan muntlig bevisning kunna tas upp genom videokonferens. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2000 och gäller till utgången av år 2001.

Till grund för propositionen låg bl.a. förslag som lämnats av Brottsofferutredningen om användning av videoteknik i domstol då förhörspersoner är utsatta för hot eller påtryckningar. I propositionen framhölls att det inte borde finnas några hinder mot att använda videokonferens i sådana fall då målsägande eller vittnen på grund av rädsla eller fruktan för sin säkerhet inte anser sig kunna inställa sig i rättssalen.

Vad gäller ersättning för sorg och saknad kan anmärkas att Högsta domstolen år 1993 i två pleniavgöranden tillerkände ersättning för sveda och värk till den som drabbats av psykiska besvär till följd av att en närstående blivit uppsåtligt dödad (NJA 1993 s. 41 I och II). Sådan ersättning har också utgått när en närstående dödats genom grov vårdslöshet som legat mycket nära ett uppsåtligt handlande (NJA 1996 s. 377).

Kommittén om ideell skada (dir. 1988:76) har i sitt betänkande Ersättning för ideell skada vid personskada (SOU 1995:33) föreslagit att rätten till skadestånd för psykiska besvär till följd av att en nära anhörig har dödats genom en skadeståndsgrundande handling skall föreligga även när dödsfallet har vållats genom vårdslöshet eller när skadeståndsansvaret är strikt. Enligt kommitténs uppfattning finns det inte anledning att härutöver införa en rätt

till skadestånd för sorg eller saknad med anledning av att någon dödats genom skadeståndsgrundande handling.

Enligt vad utskottet erfarit är en lagrådsremiss på grundval av kommitténs förslag under utarbetande.

Frågor om medling mellan gärningsman och brottsoffer har berörts ett flertal gånger av utskottet. Vid riksmötet 1996/97 beslutade riksdagen på hemställan av utskottet om ett tillkännagivande av innebörd att regeringen snarast borde inleda en samordnad och rikstäckande försöksverksamhet med medling (bet. 1996/97:JuU12, rskr. 179).

Regeringen har givit en särskild utredare i uppdrag att analysera medlingens roll i rättssystemet. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag före den 1 oktober 2000 (dir. 1998:30).

När det så gäller Förenta nationernas deklaration om brottsoffers rättigheter, upprättades denna år 1985. I deklarationen anges vissa grundläggande principer som skall gälla för brottsoffer. Dessa avser rätten till ersättning från gärningsmannen, rätten till ersättning från staten, rätten till erforderlig materiell, medicinsk, psykologisk och social hjälp samt rätten till den egna processen. I deklarationen understryks vidare att ett brottsoffer skall behandlas med medkänsla och respekt samt skyddas av rättsordningen. Ett brottsoffer bör snabbt och enkelt kunna få gottgörelse. Brottsoffer skall få information om sina rättigheter och få det stöd de behöver under rättsprocessen.

Har ett brottsoffer fått betydande kroppsskada eller nedsatt hälsa till följd av ett allvarligt brott och inte kan få ersättning från gärningsmannen eller från annat håll bör, enligt deklarationen, staten ersätta offret. Staten bör vidare i sådana fall ersätta anhöriga till en person som har avlidit eller blivit arbetsoförmögen genom brott.

Enligt deklarationen bör ett brottsoffer få materiell, medicinsk, psykologisk och social hjälp av staten eller på annat sätt. Personal som kommer i kontakt med brottsoffer bör få utbildning och instruktioner för att kunna bemöta brottsoffer på ett lämpligt sätt.

Enligt brottsskadelagen (1978:413) har den som utsatts för brott under vissa förutsättningar rätt till ersättning av staten för skador som uppkommit till följd av brottet.

Ersättning utgår för personskada samt, i vissa fall, för sakskada och ren förmögenhetsskada. Som personskada ersätts även skada på kläder, glasögon och liknande föremål som den skadade bar på sig vid skadetillfället. Bestämmelserna om personskada tillämpas också i fråga om kränkingsersättning, dvs. ersättning för lidande som någon tillfogats genom brott mot den personliga friheten eller genom annat ofredande som innefattar brott. Ersättningen bestäms i huvudsak enligt skadeståndsrättsliga regler. För att ansökan skall prövas måste sökanden ha anmält brottet till åklagare eller polismyndighet eller visa giltig anledning till att sådan anmälan inte har gjorts.

Brottsskadeersättningen utgör ett kompletterande skydd och ger skydd endast då andra möjligheter att täcka skadan saknas. Det måste därför utredas om ersättning kan tänkas utgå t.ex. från försäkring eller genom skadestånd från den skadevållande innan frågan om brottsskadeersättning prövas. När brottsskadeersättning bestäms avräknas skadestånd som har betalats eller bör

kunna bli betalt, liksom i stort sett all annan ersättning som den skadelidande har rätt till på grund av skadan.

Frågor om brottsskadeersättning prövas av Brottsoffermyndigheten. Hos Brottsoffermyndigheten finns en nämnd som avgör brottsskadeärenden som är av principiell betydelse eller annars av större vikt. Besluten kan inte överklagas. Däremot kan omprövning av beslutet ske.

Utskottet vill till en början framhålla att frågor om brottsoffer alltsedan mitten av 1980-talet rönt betydande uppmärksamhet från statsmakternas sida. Åtskilliga åtgärder till stöd för brottsoffer i form av lagstiftning eller insatser hos myndigheter eller andra organisationer har vidtagits eller förbereds. Att samhället prioriterar brottsoffren är enligt utskottets mening uppenbart. Motion 1999/2000:Ju708 (yrkande 1) är således tillgodosedd och avstyrks i denna del.

Vad gäller ett genomförande av Brottsofferutredningens förslag finner utskottet inte skäl att föregripa beredningen av utredningsbetänkandet, varför utskottet avstyrker motionerna 1998/99:Ju916 (yrkande 1) och 1999/2000:Ju723 (yrkande 2).

I fråga om de åtgärder som efterfrågas i motionerna 1998/99:Ju911 (yrkande 12) och 1999/2000:Ju910 (yrkande 6) kan utskottet konstatera att dessa antingen redan är genomförda eller är föremål för utredning eller beredning i Regeringskansliet. Enligt utskottets uppfattning bör pågående utrednings- och beredningsarbete avvaktas och motionsyrkandena i nu aktuella delar avstyrks.

När det slutligen gäller Förenta nationernas deklaration om brottsoffers rättigheter kan utskottet inte finna annat än att Sverige i allt väsentligt följer denna. Här vill utskottet framhålla reglerna om skadestånd på grund av brott, lagen om brottsskadeersättning, lagen om målsägandebiträde och givetvis själva straffprocessens uppbyggnad. Att omfattande insatser – som framgår i det följande – görs också i fråga om bemötandet av brottsoffer bör vidare understrykas. Med denna bedömning finner utskottet motionerna 1999/2000:Ju730 (yrkande 1) och 1999/2000:Ju904 (yrkande 7) tillgodosedda, och utskottet avstyrker motionerna.

Allmänt om skydd för utsatta kvinnor

Vid riksmötet 1997/98 lade regeringen fram propositionen 1997/98:55 Kvinnofrid. Propositionen innehöll förslag till åtgärder mot våld mot kvinnor, prostitution och sexuella trakasserier. Förslagen i propositionen grundade sig huvudsakligen på Kvinnovaldskommissionens slutbetänkande Kvinnofrid (SOU 1995:60) samt på 1993 års prostitutionsutrednings betänkande Köns-handel (SOU 1995:15). Utskottet behandlade förslagen i bet. 1997/98:JuU13 (rskr. 250).

I motionerna 1998/99:Ju904 och 1999/2000:Ju901 (båda m) begärs en rad åtgärder för att öka skyddet för utsatta kvinnor. Motionärerna efterfrågar strängare straff för kvinnomisshandel, presumtion för häktning vid vissa typer av brott mot kvinnor, strängare sekretess för folkbokföringsuppgifter rörande förföljda personer samt ekonomisk ersättning till vittnen med skyddad identitet.

Åtgärder mot kvinnovåldet yrkas i mera allmänna ordalag i motionerna 1999/2000:Ju708 (kd) samt 1999/2000:Ju748 och 1999/2000:So485, båda (s).

Som utskottet redovisar nedan under rubriken Myndigheternas åtgärder bedriver myndigheterna ett omfattande arbete mot kvinnovåld. Utskottet behandlar i detta avsnitt framför allt de lagregler som berörs av motionerna.

Enligt 3 kap. 5 § brottsbalken (BrB) döms den som tillfogar annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom i vanmakt eller annat sådant tillstånd för misshandel till fängelse i högst två år, eller om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Är brottet grovt, döms enligt 3 kap. 6 § samma balk för grov misshandel till fängelse lägst ett och högst tio år. Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om gärningen var livsfarlig eller om gärningsmannen tillfogat svår kroppsskada eller allvarlig sjukdom eller eljest visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Misshandel av normalgraden anses i rättspraxis vara ett brott av den art att påföljden normalt skall bestämmas till fängelse.

I enlighet med ett av regeringen i propositionen Kvinnofrid framlagt förslag infördes år 1998 i 4 kap. BrB en ny paragraf, 4 a §, som upptar bestämmelser om brotten grov fridskränkning och grov kvinnofridskränkning. Paragrafen erhöll ny lydelse den 1 januari i år (prop. 1998/99:145, bet. 1999/2000:JuU3, rskr. 22).

Enligt lagrummet gäller att den som begår brottsliga gärningar enligt 3, 4, eller 6 kap. BrB (alltså brott mot liv och hälsa, brott mot frihet och frid samt sexualbrott) mot en närstående eller tidigare närstående person döms, om var och en av gärningarna utgjort led i en upprepad kränkning av personens integritet och gärningarna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla, för grov fridskränkning till fängelse, lägst sex månader och högst sex år. Har gärningarna begåtts av en man mot en kvinna som han är eller har varit gift med eller som han bor eller har bott tillsammans med under äktenskapsliknande förhållanden, skall han i stället dömas för grov kvinnofridskränkning till samma straff.

Av förarbetena till bestämmelsen framgår att ett huvudsakligt motiv för denna varit att införa ett nytt brott som markerar det särskilt straffvärda i en långvarig och upprepad kränkning av en annan person och där förfarandet består av en serie i och för sig straffbelagda gärningar.

I 24 kap. rättegångsbalken (RB) finns bestämmelser om häktning. Enligt 24 kap. 1 § RB får den som på sannolika skäl är misstänkt för ett brott, för vilket är föreskrivet fängelse i ett år eller däröver, under vissa förutsättningar häktas. Häktning får dock inte ske om straffet i det konkreta fallet kan antas bli böter. Är för brottet inte föreskrivet lindrigare straff än fängelse i två år, skall häktning ske, om det inte är uppenbart att skäl till häktning saknas (s.k. obligatorisk häktning).

Av sistnämnda lagrum följer att häktning som huvudregel skall ske av den som på sannolika skäl är misstänkt för t.ex. våldtäkt av normalgraden eller för grov våldtäkt. Bestämmelsen är däremot inte tillämplig vid misshandelsbrott.

Straff för försök till brott bestäms enligt 23 kap. 1 § andra stycket BrB högst till vad som gäller för fullbordat brott och får inte sättas under fängelse, om lägsta straff för det fullbordade brottet är fängelse i två år eller däröver. Försök till våldtäkt omfattas alltså inte av regeln om obligatorisk häktning.

I fråga om skydd för förföljda personer genom åtgärder i folkbokföringen kan följande nämnas.

I 7 kap. 15 § sekretesslagen (1980:100) föreskrivs att sekretess gäller bl.a. i verksamhet som avser folkbokföring eller annan liknande registrering av befolkningen. Sekretessen gäller för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs.

I vissa fall förekommer det att man på förhand kan misstänka att en uppgift kommer att efterfrågas för att användas på ett sätt som kan vara till men för den enskilde, t.ex. att en adressuppgift används som ett led i förföljelse. I praxis förekommer då att skattemyndigheten för in en s.k. sekretessmarkering i registret. Markeringen anger att särskild försiktighet bör iaktas vid bedömningen av om uppgifter om personen i fråga kan lämnas ut, eftersom uppgifterna kan omfattas av sekretess (prop. 1997/98:9 s. 34 f).

Enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481) får en person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelser eller allvarliga trakasserier på annat sätt, vid flyttning medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten (kvarskrivning). Kvarskrivning kan ske endast efter ansökan av den enskilde och får endast medges om den enskildes behov av skydd inte kan tillgodoses genom besöksförbud eller på annat sätt. Kvarskrivningen får även avse den utsatta personens medflyttade familj. Av 17 § samma lag framgår att kvarskrivning får medges för högst tre år i taget.

Längre gående regler till skydd för den utsatte finns i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter. I denna föreskrivs att en folkbokförd person som riskerar att bli utsatt för allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet kan erhålla medgivande att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter). Ett medgivande får begränsas till viss tid. Medgivande att använda fingerade personuppgifter får inte lämnas om personen kan beredas tillräckligt skydd genom kvarskrivning eller på annat sätt. Ett medgivande att använda fingerade personuppgifter får även ges åt en familjemedlem till den utsatta personen, om personerna bor tillsammans varaktigt (1 §).

Det ankommer på Stockholms tingsrätt att pröva om medgivande att använda fingerade personuppgifter skall lämnas. Ansökan om medgivande görs av Rikspolisstyrelsen efter framställning av den som vill använda fingerade personuppgifter (2 §). Om Rikspolisstyrelsen har avslagit en framställning får den enskilde själv ansöka hos tingsrätten om medgivande att använda fingerade personuppgifter (3 §). Har ett medgivande att använda fingerade personuppgifter lämnats, skall Rikspolisstyrelsen skyndsamt se till att den person som har fått medgivandet registreras inom folkbokföringen med de uppgifter som styrelsen efter samråd med den enskilde bestämmer (6 §). Rikspolisstyrelsen skall också i andra avseenden bistå den som fått medgivandet (7 §).

Brottsofferutredningen har föreslagit att personer som medges att använda fingerade personuppgifter skall kunna tillerkännas ersättning i skäligen omfattning för de kostnader som kan uppkomma i samband med identitetsbytet. Ersättningen skall utgå i den mån de uppkomna kostnaderna inte kan ersättas på annat sätt, t.ex. genom socialtjänsten (SOU 1998:40 s. 332 f).

Som framgått i det föregående har strafflagstiftningen under senare år ändrats i flera avseenden i syfte att skydda framför allt kvinnor som utsatts för våld. Här bör särskilt lagstiftningen om kvinnofrid framhållas. Enligt utskottets uppfattning bör erfarenheterna av den nya lagstiftningens tillämpning avvaktas innan lagstiftaren överväger ytterligare åtgärder. Vad gäller presumtion för häktning vid vissa typer av brott mot kvinnor vill utskottet framhålla att häktning för försök till våldtäkt kan ske bl.a. om det föreligger risk för att gärningsmannen begår nya brott av samma slag. Några nya lagstifningsåtgärder anser alltså utskottet inte vara påkallade.

I fråga om rätt till ersättning för identitetsbyte bör beredningen av Brottsofferutredningens betänkande avvaktas.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 1998/99:Ju904 (yrkande 17), 1999/2000:Ju901 (yrkande 4), 1999/2000:Ju708 (yrkande 2), 1999/2000:Ju748 (yrkande 1) samt 1999/2000:So485 (yrkande 3).

I motionerna 1999/2000:Ju721 (c, m, kd, fp, mp) och 1999/2000:Ju907 (kd) anförs att hotade kvinnor bör få tillgång till bl.a. trygghetspaket och larm för att skydda sig.

Det är polisens uppgift att ge skydd åt hotade och förföljda personer. Sådana personer kan utrustas med särskilda s.k. trygghetspaket som polisen tillhandahåller. Det finns omkring 400 trygghetspaket i landet. Ett trygghetspaket består av en väska som innehåller bl.a. telefoner och larmanordningar. Är det fråga om mycket allvarliga hot är det möjligt för den hotade personen att få livvaktsskydd. På grund av de höga kostnaderna och intrånget i den hotade personens privatliv är det emellertid sällsynt att den möjligheten används.

Enligt vad utskottet inhämtat kommer trygghetspaketen under innevarande år att förses med GSM-telefoner som kan spåras genom användning av det s.k. Global Positioning System (GPS).

Brottsofferutredningen anser att de åtgärder som polisen i dag kan använda sig av för att skydda hotade målsägande och vittnen är tillräckliga i de flesta fall. Utredningen anser dock att det är angeläget att polisorganisationen har tillräckliga kunskaper och utvecklade rutiner för sådant skydd (SOU 1998:40 s. 322 f).

Rikspolisstyrelsen har tagit ett eget initiativ till en brottsofferhandbok, som skall tjäna som en teoretisk och praktisk handledning för polisen inför 2000-talet. Huvudsyftet med handboken är att inom polisen skapa bättre förståelse för brottsoffers handlingsmönster och behov samt visa prov på hur polismyndigheter kan effektivisera och förbättra sitt brottsofferstöd.

I den sista delen av handboken skisseras en modell för hur en polismyndighet bör vara organiserad för att i praktiken kunna hantera brottsofferfrågor på 2000-talet och leva upp till statsmakternas krav. Bland annat beskrivs betydelsen av att all personal inom polisorganisationen – från den enskilde polismannen och den civilanställda anmälningsupptagaren till länspolis-

mästaren – har kunskap om dels den egna organisationen, dels samhällets samlade brottsofferstöd. Vidare skisseras behovet av en kontinuerlig hot- och riskbedömning samt en aktiv förundersökningsledning som fungerar dygnet runt. Slutligen beskrivs vikten av att en polismyndighet tillhandahåller brottsoffer en fortlöpande och relevant information.

Enligt utskottets uppfattning är motionsyrkandena tillgodosedda genom de åtgärder som vidtagits eller förbereds inom polisen. Utskottet avstyrker motionerna 1999/2000:Ju721 (yrkande 11) och 1999/2000:Ju907 (yrkande 11).

Besöksförbud

Lagen (1988:688) om besöksförbud, som trädde i kraft den 1 juli 1988, var ett led i strävandena att skydda främst kvinnor som utsätts för förföljelse och trakasserier av män som de tidigare levt samman med.

Ett besöksförbud innebär ett förbud för en person att besöka eller på annat sätt ta kontakt med en annan person eller att följa efter denna person. Besöksförbud får meddelas om det på grund av särskilda omständigheter finns risk för att den mot vilket förbudet avses gälla kommer att begå brott mot, förfölja eller på annat sätt allvarligt trakassera den som förbudet avses skydda. Vid bedömningen av om sådan risk föreligger skall särskilt beaktas om den mot vilken förbudet avses gälla har begått brott mot den andra persons liv, hälsa, frihet eller frid. Kan syftet med besöksförbud tillgodoses genom någon mindre ingripande åtgärd, får besöksförbud inte meddelas (1 §).

Om det kan antas att ett besöksförbud enligt 1 § inte är tillräckligt, får förbudet utvidgas till att avse förbud att uppehålla sig i närheten av en annan persons bostad eller arbetsplats eller annat ställe där den personen brukar vistas (2 §). Ett besöksförbud skall meddelas för viss tid, högst ett år. Det kan förlängas med ett år i taget (4 §). Frågor om besöksförbud prövas av allmän åklagare (7 §). Åklagarens beslut prövas av tingsrätten, om den mot vilken förbudet riktas eller den som förbudet avses skydda begär det (14 §).

Straffet för överträdelse av besöksförbud är böter eller fängelse i högst ett år (24 §).

Straffskalans utformning innebär att häktning för brottet kan ske under de allmänna förutsättningar som anges i 24 kap. 1 § RB.

Enligt 2 kap. 8 § regeringsformen (RF) är varje medborgare gentemot det allmänna skyddad mot frihetsberövande. Han är även i övrigt tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna detta. Av 2 kap. 12 § RF framgår att bl.a. friheten att fritt röra sig inom riket får begränsas genom lag. En sådan begränsning får dock endast göras för att tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle och får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan åskådning. Den får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett begränsningen och ej sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Särskilda regler gäller för riksdagens beslutsfattande beträffande lagstiftning av nu ifrågakommande slag.

I propositionen till lagen om besöksförbud framhöll föredragande statsrådet att ett utvidgat besöksförbud (alltså ett sådant som avses i 2 § lagen om besöksförbud) i och för sig kunde sägas innebära en viss inskränkning i den rörelsefrihet som enligt 2 kap. 8 § RF är tillförsäkrad envar. Med hänsyn till att det i allmänhet rörde sig om lindriga ingrepp i rörelsefriheten och att starka skäl talade för en möjlighet att införa ett utvidgat besöksförbud ansåg hon emellertid att detta fick godtas. Samtidigt framhöll föredragande statsrådet att den som ålades ett besöksförbud självfallet inte fick i någon mera betydande mån hindras från att leva ett normalt liv (prop. 1987/88:137 s. 16).

I en rad motioner begärs åtgärder för att män som utövar våld mot kvinnor skall kunna förhindras att överträda meddelade besöksförbud. I motionerna 1998/99:Ju911, 1999/2000:Ju910 och 1998/99:So462, samtliga (fp) efterfrågas utredningar om kommunarrest och bosättningsplikt för män som upprepade gånger överträder besöksförbud. I motionerna 1998/99:So466 (v) och 1999/2000:Ju722 (mp) begärs i mera allmänna ordalag att det är den våldsutövande mannens frihet som måste inskränkas. En möjlighet att flytta den våldsutövande mannen efterlyses i motion 1998/99:Ju909 (s).

Enligt vad som anförs i motionerna 1998/99:Ju911, 1999/2000:Ju910 och 1999/2000:A807, samtliga (fp), bör det område ett besöksförbud kan omfatta utvidgas till att avse del av kommun.

Elektronisk fotboja för män som överträder besöksförbud efterfrågas i motionerna 1998/99:Ju904 och 1999/2000:Ju901, båda (m), i motionerna 1998/99:Ju906 och 1998/99:A808, båda (c) samt i motionerna 1999/2000:Ju719 (m), 1999/2000:Ju748 (s) och 1999/2000:A807 (fp).

I motionerna 1998/99:Ju911, 1999/2000:Ju910, 1998/99:So462, 1999/2000:Ju743 (m) och 1999/2000:So485 (s) begärs förutom elektronisk fotboja även andra åtgärder mot män som överträder besöksförbud. Sådana åtgärder kan vara punktmarkering och återkallelse av körkort.

Att straffet för överträdelse av besöksförbud skall skärpas yrkas i motionerna 1998/99:Ju904, 1998/99:Ju911, 1999/2000:Ju901, 1999/2000:Ju910, 1999/2000:Ju708 (kd), 1999/2000:Ju714 (mp), 1999/2000:Ju720 (kd) och i 1999/2000:Ju721 (c, m, kd, fp, mp).

I motionerna 1999/2000:Ju732 och 1999/2000:Ju905, båda (c) efterfrågas ökade möjligheter till häktning vid överträdelse av besöksförbud.

I Brottsofferutredningens uppdrag ingick att undersöka erfarenheterna av lagen om besöksförbud från brottsoffersynpunkt, eventuellt genom intervjuer med dem som skyddades av besöksförbud och med dem som meddelats förbud. I utredningens uppdrag ingick vidare att lämna de förslag till lagändringar och förändringar i andra avseenden som utvärderingen kunde ge anledning till.

Brottsofferutredningen redovisade i sitt betänkande svaren på en enkät som sänts ut till samtliga brottsoffer- och kvinnojourer. I enkäten hade jourerna tillfrågats om besöksförbudet fungerade och om det tillgodosåg det behov av skydd som fanns. På uppdrag av utredningen hade vidare fil. dr Ingrid Sahlin undersökt erfarenheterna av lagen hos såväl den som förbudet avsåg att skydda som den mot vilken beslutet riktats. Undersökningarna visade att lagen fungerade relativt väl och i enlighet med sina syften. Beslut om besöksförbud bör dock, enligt utredningen, i fråga om begränsningar och un-

dantag i större utsträckning anpassas efter parternas förhållanden, vilket särskilt gäller när parterna har gemensamma barn. I dessa fall bör socialnämnden underrättas om beslutet. Slutligen föreslår utredningen att Riksåklagaren skall få i uppdrag att ta fram särskilda informationsblad om vad besöksförbud innebär (SOU 1998:40 s. 98 f).

I propositionen Kvinnofrid redovisade regeringen att den givit Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i uppdrag att göra en förstudie om de praktiska och tekniska förutsättningarna för en försöksverksamhet med elektronisk övervakning av män som bryter mot besöksförbud (prop. s. 57).

BRÅ överlämnade studien till regeringen den 1 mars 1999.

I studien konstaterar BRÅ att de övergripande syftena med elektronisk övervakning i samband med besöksförbud skulle vara flera. För det första skulle utrustningen kunna bidra till att öka uppleringen av brott mot besöksförbudslagen. BRÅ:s bedömning är att den tekniska utrustning som finns tillgänglig mycket väl skulle fylla en sådan funktion. Genom den elektroniska övervakningen skulle bevisningen i sådana mål förenklas och förutsättningarna för att öka uppleringen öka väsentligt.

För det andra skulle utrustningen bidra till att minska antalet brott mot besöksförbudet. En erfarenhet är nämligen att en ökad risk för upptäckt verkar avskräckande för många av de män som annars skulle bryta mot besöksförbudet.

För det tredje finns det ett behov av att skydda kvinnor som utsätts för våld eller hot om våld. I detta avseende menar BRÅ att den elektroniska utrustningen har sådana brister att den i princip inte kan användas som ett tillförlitligt skydd. Andra lösningar måste övervägas i det enskilda fallet.

BRÅ konstaterar vidare att kostnaderna för en försöksverksamhet är mycket svåra att överblicka.

BRÅ:s sammanfattande bedömning är att den teknik som finns tillgänglig i dag möjliggör en användning av elektronisk övervakning vid besöksförbud. Utrustningen har, enligt BRÅ, sådana funktioner att det finns anledning att se positivt på möjligheterna att den skall kunna bidra till att antalet överträdelser minskar och att tryggheten för de kvinnor som har detta skydd ökar. BRÅ framhåller samtidigt att ett slutligt ställningstagande till en försöksverksamhet avseende elektronisk övervakning vid besöksförbud måste föregås av en mycket noggrann prövning av de rättsliga förutsättningarna för en sådan försöksverksamhet.

Inom Justitiedepartementet pågår nu en beredning av frågor om skydd för kvinnor som utsätts för brott av dem närstående män. De rättsliga förutsättningarna för intensivövervakning med elektronisk kontroll i samband med besöksförbud utreds. I samband härmed övervägs också andra sätt att åstadkomma ett ökat skydd för utsatta kvinnor. En viktig utgångspunkt är att åtgärderna som skall skydda kvinnan inte i första hand skall inskränka hennes rörelsefrihet eller inkräkta på hennes integritet. I stället bör åtgärder som begränsar mannens rörelsefrihet övervägas. En sådan åtgärd kan vara att åstadkomma en ändring i lagen om besöksförbud så att ett besöksförbud kan avse ett större geografiskt område än i dag. Behovet av ändringar av straffskalorna för överträdelse av besöksförbud liksom andra ändringar i den lagen övervägs också. För att snabbt och effektivt kunna avbryta ett pågående eller

överhängande övergrepp kan det vara nödvändigt att avvisa en angripande man från hans och kvinnans gemensamma bostad. De rättsliga förutsättningarna för en sådan åtgärd övervägs inom ramen för den pågående beredningen.

Härutöver kan nämnas att Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen på regeringens uppdrag sett över rutinerna i ärenden om besöksförbud. Arbetet har bedrivits i en gemensam arbetsgrupp som lämnat förslag till bl.a. informationsrutiner och en kvalitetsssäkringsblankett. Arbetsgruppen har vidare övervägt frågor som rör säkrare hot- och riskbedömningar. Förslagen kommer att behandlas vidare inom myndigheternas fortsatta utvecklingsarbete avseende våld mot kvinnor.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionsyrkanden liknande de nu aktuella rörande lagstiftningen om besöksförbud.

Vid riksmötena 1990/91 och 1992/93 behandlade utskottet yrkanden av innebörd att män som gjort sig skyldiga till våld mot kvinnor skulle kunna förbjudas att vistas i samma kommun som kvinnan. Utskottet avstyrkte i båda dessa fall motionsyrkandena under hänvisning till att ett sådant förbud skulle vara uppenbart oförenligt med 2 kap. 8 § RF (bet. 1990/91: JuU21 s. 16 och bet. 1992/93:JuU7 s. 7).

Vid riksmötet 1993/94 behandlade utskottet ett motionsyrkande om obligatorisk häktning vid överträdelse av besöksförbud. Utskottet framhöll den gången bl.a. att obligatorisk häktning förekom vid vissa mycket allvarliga brott såsom mord, dråp eller människorov, för vilka minimistrafik var fängelse i minst två år men att överträdelser av besöksförbud i straffprocessuellt hänseende inte kunde jämföras med sådan brottslighet (bet. 1993/94:JuU3 s. 9 f).

Också i samband med att utskottet vid riksmötet 1997/98 behandlade regeringens förslag till lagstiftning om kvinnofrid, prövade utskottet motionsyrkanden liknande de nu förevarande. Utskottet konstaterade då att frågan om att upprätthålla beslutade besöksförbud var mycket angelägen. Den studie som Brottsofferutredningen genomfört visade, enligt utskottets mening, att lagen fungerade relativt väl och i enlighet med sina syften. Det fanns emellertid all anledning att förbättra möjligheterna att förhindra överträdelser av besöksförbud, varför utskottet välkomnade det uppdrag som regeringen givit åt BRÅ. Uppdraget, liksom beredningen av Brottsofferutredningens betänkande, borde avvaktas och de aktuella motionerna inte då föranleda något uttalande från riksdagens sida. Utskottet ville dock erinra om att de yrkanden som syftade till att begränsa mannens rörelsefrihet kunde komma i konflikt med rätten enligt 2 kap. 8 § regeringsformen att fritt förflytta sig inom riket. Utskottet avstyrkte då föreliggande motioner (bet. 1997/98:JuU13 s. 48).

I samband med behandlingen vid samma riksmöte om ett förslag till ändringar av påföljdssystemet avstyrkte utskottet åter ett motionsyrkande om inskränkning av mannens rörelsefrihet (bet. 1997/98:JuU21 s. 26).

Utskottet vill understryka betydelsen av att offer för familjevåld – vanligen kvinnan – på ett effektivt sätt skyddas mot att på nytt utsättas för övergrepp av den som utövat våld – vanligen mannen. Som framgått av motionsyrkandena kan olika åtgärder tänkas för att uppnå ett i detta avseende bättre skydd för den våldsutsatta kvinnan än vad dagens regelsystem medger. Den över-

syn av besöksförbudslagstiftningen som nyligen inlett i Justitiedepartementet kan emellertid förväntas belysa i stort sett samtliga de frågor som aktualiseras i motionerna. Översynen bedrivs med inriktningen att den skall vara avslutad i år. Därmed bör förslag kunna föreläggas riksdagen under nästa år. Enligt utskottets uppfattning bör resultatet av översynen inte föregripas av riksdagen genom uttalanden om önskvärdheten av vissa angivna åtgärder. Utskottet avstyrker motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 17 (delvis), 1998/99:Ju906 yrkande 1, 1998/99:Ju909, 1998/99:Ju911 yrkande 12 (delvis), 1998/99:So462 yrkande 10, 1998/99:So466 yrkande 12, 1998/99:A808 yrkande 16, 1999/2000:Ju708 yrkande 3, 1999/2000:Ju714, 1999/2000:Ju719 yrkande 5, 1999/2000:Ju720 yrkande 7, 1999/2000:Ju721 yrkande 10, 1999/2000:Ju722 yrkande 5, 1999/2000:Ju732, 1999/2000:Ju743, 1999/2000:Ju748 yrkande 3, 1999/2000:Ju901 yrkande 4 (delvis), 1999/2000:Ju905 yrkande 32, 1999/2000:Ju910 yrkande 6 (delvis), 1999/2000:So485 yrkande 4 samt 1999/2000:A807 yrkandena 11 och 13.

I motion 1999/2000:Ju740 (v) begärs förslag från regeringen om hur ärenden om besöksförbud skall hanteras när ena parten är intagen för psykiatrisk vård. Motionärerna hävdar bl.a. att ärenden om besöksförbud inte handläggs beträffande den som är intagen för psykiatrisk vård, eftersom denne inte anses rättskapabel.

Allmänt gäller att en psykiskt sjuk person kan sakna processbehörighet, dvs. förmåga att självständigt föra talan i rättegång. Detta hindrar dock inte att han är part i rättegången. Vidare gäller att den som på grund av psykisk sjukdom saknar processbehörighet kan vara tilltalad i brottmål. Varken psykisk sjukdom eller tvångsomhändertagande för psykiatrisk vård medför alltså att frågan om besöksförbud inte kan prövas.

Härutöver kan nämnas att om en person intagits för rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning, gäller enligt 28 § lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård en särskild regel till skydd för målsäganden. I sådant fall skall chefsöverläkaren, om brottet och övriga omständigheter gör det påkallat, ge målsäganden möjlighet att begära att bli underrättad dels om att patienten har lämnat sjukvårdsinrättningen utan tillstånd eller inte återvänt dit sedan tiden för ett tillstånd att vistas utanför inrättningens område har gått ut eller tillståndet återkallats, dels när beslut fattas om att patienten får vistas utanför sjukvårdsinrättningens område eller att vården skall upphöra. Önskar målsäganden underrättelse, skall en sådan ges så snart som möjligt och vid beslut som avses i paragrafen innan patienten lämnar vårdinrättningen. Om det finns särskilda skäl, får underrättelse som avses i paragrafen lämnas utan att målsäganden begärt att bli underrättad.

Tvångspsykiatrikommittén (dir. 1995:140) föreslog i sitt slutbetänkande Rättsäkerhet, vårdbehov och samhällsskydd vid psykiatrisk tvångsvård (SOU 1998:32) att det i förordningen (1991:1472) om rättspsykiatrisk vård och tvångsvård skulle tas in en bestämmelse om att det i patientjournalen skall dokumenteras om målsäganden önskat underrättelse om att den intagne t.ex. beviljats permission samt om underrättelse lämnats (bet. s. 399 f).

Frågan om ändring av förordningen i enlighet med kommitténs förslag övervägs för närvarande i Socialdepartementet.

Någon åklagarpraxis av det slag som påstås i motionen är, enligt vad utskottet inhämtat, inte känd för Riksåklagaren (RÅ). RÅ framhåller att en framställning från målsägande om att besöksförbud skall meddelas alltid måste prövas av åklagaren.

Utskottet kan inte finna att det finns skäl till någon åtgärd av riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju740 och motionen avstyrks.

Utbildning för myndighetspersonal

Ett antal motioner tar upp frågor kring utbildning för myndighetspersonal och andra som dagligen kommer i kontakt med brottsoffer.

I motion 1998/99:Ju220 (s) efterfrågas en förbättrad utbildning för poliser när det gäller sexuella övergrepp mot barn.

Rikspolisstyrelsen anordnar en vidareutbildning för utredare av sexuella övergrepp mot barn. Utbildningen bedrivs i tre skeden under ett år och omfattar sammanlagt fem veckor. Enligt kursplanen, som fastställts av Rikspolisstyrelsen, skall deltagare efter genomgången utbildning ha fördjupade kunskaper i barns utveckling, psykiskt handikappade barn/vuxna, metodutveckling och kommunikation med barn, kommunikationen i övriga förhörssituationer, övergreppsproblematiken, traumatiska minnen, videofilmade barnförhör och förhör med misstänkta personer, främmande kulturer, brottsplatsundersökning, dokumenterade sexuella övergrepp på videogram, Internet m.m.

Kommittén mot barnmisshandel (dir. 1998:105) överlämnade i april 2000 delbetänkandet Barnmisshandel – Polisens och åklagarnas handläggningstider och arbetsmetoder (SOU 2000:42) till regeringen. Kommittén föreslår bl.a. en förändring av grundutbildningen inom polisen som ger alla poliser kunskap om Förenta nationernas barnkonvention, hur man möter barn samt hur man hanterar de särskilda frågor som kommer upp i ärenden där barn är inblandade. Kommittén föreslår vidare en central vidareutbildning för poliser som skall utreda barnmisshandelsärenden. Härutöver anser kommittén att en kontinuerlig fortbildning är nödvändig.

Delbetänkandet bereds nu inom Regeringskansliet.

Utskottet instämmer i motionärens uppfattning om det önskvärda i att poliser har goda kunskaper för att kunna utreda sexuella övergrepp mot barn. Enligt utskottets uppfattning är emellertid motionsyrkandet tillgodosett genom den utbildning som Rikspolisstyrelsen anordnar för polismän som utredare sexuella övergrepp mot barn. Om förslagen i det nyss nämnda utredningsbetänkandet genomförs, kan polisens kunskaper om barnfrågor dessutom förväntas öka ytterligare. Utskottet avstyrker motion 1998/99:Ju720.

Utbildning för dem som dagligen kommer i kontakt med brottsoffer efterfrågas i allmänna ordalag i motionerna 1998/99:Ju910, 1999/2000:Ju730 och 1999/2000:Ju907, samtliga (kd).

I motionerna 1998/99:A808 (c), 1998/99:A810 (kd), 1999/2000:Ju719 (m), 1999/2000:Ju721 (c, m, kd, fp, mp), 1999/2000:Ju745 (c), 1999/2000:A804 (kd), 1999/2000:A806 (c) och 1999/2000:A807 (fp) efterfrågas utbildning och fortbildning om våld mot kvinnor för personal inom rättsväsendet samt hälso- och sjukvården.

I propositionen Kvinnofrid anförde regeringen att särskilda åtgärder behövdes för att öka kunskapen hos personal vid olika myndigheter som handlade ärenden om våld mot kvinnor eller som på annat sätt kom i kontakt med förövare av våldsbrott mot kvinnor. Detta var också en fråga om jämställdhet. I syfte att säkerställa att jämställdhetsfrågorna och frågor om våld mot kvinnor blev belysta i relevanta yrkesutbildningar anfördes i propositionen att examensordningen i högskoleförordningen (1993:100) skulle komma att kompletteras för följande yrkesexamina: barnmorskeexamen, barn- och ungdomspedagogisk examen, grundskollärarexamen, gymnasielärarexamen, juris kandidatexamen, läkarexamen, psykologexamen, psykoterapeutexamen, sjuksköterskeexamen, social omsorgsexamen, socionomexamen, tandläkarexamen och teologie kandidatexamen. Högskoleverket skulle få i uppdrag att följa upp och utvärdera på vilket sätt universiteten och högskolorna beaktade de nya kraven i examensordningen och hur de ändrade målbeskrivningarna kom till konkret uttryck i undervisningen (prop. s. 69).

De av regeringen aviserade ändringarna i examensordningen trädde i kraft den 1 januari 1999 (SFS 1998:1003). Sålunda gäller numera för t.ex. juris kandidatexamen att studenten skall ha förvärvat kännedom om sådana samhälls- och familjeförhållanden som påverkar kvinnors och mäns livsbetingelser samt förvärvat kunskaper om hur fysiskt och psykiskt våld påverkar kvinnor och män. Detta har dock ännu inte fått fullt genomslag i undervisningen. Högskoleverket har i rapporten Rätt juristutbildning? (Högskoleverkets rapportserie 2000:I R) konstaterat att juristutbildningen endast i begränsad utsträckning tycks ta upp frågeställningar om t.ex. brottsoffers erfarenheter och konsekvenserna av våld mot kvinnor och män. Verket rekommenderar därför att det skall föras in beteendevetenskapliga moment i utbildningen som belyser bl.a. frågor om konsekvenserna av våld mot kvinnor och män (rapporten s. 136 f).

I polisutbildningen ingår en beteendevetenskaplig grundkurs om 10 poäng. Häri ingår bl.a. kunskaper om polisens krisstödande funktion, brottsoffer och familjevåld.

I samband med att utskottet vid 1997/98 års riksmöte behandlade förslaget till kvinnofridslagstiftning hade utskottet att ta ställning till motioner om utbildning, liknande de nu aktuella. Utskottet ansåg att dessa motioner var tillgodosedda genom de initiativ i fråga om yrkesutbildning som regeringen tagit samt därigenom att det i polisutbildningen ingick utbildning i familjevåld (bet. 1997/98:JuU13 s. 55).

När det gäller fortbildning framhöll regeringen i propositionen Kvinnofrid att det skulle komma att dröja innan förändringarna i grundutbildningarna fick fullt genomslag. De ändrade examensordningarna behövde därför kompletteras med fortbildningsinsatser för de grupper som är verksamma inom rättsväsendet, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Regeringen framhöll att fortbildningsinsatser normalt skulle finansieras inom ramen för myndigheternas ordinarie arbete. Framöver borde detta ske i betydligt större omfattning än som dittills varit fallet. I samband med införandet av kvinnofridslagstiftningen ansåg dock regeringen att medel engångsvis borde anslås till fortbildningsinsatser. Regeringen hade därför uppdragit åt Rikspolisstyrelsen att i samråd med Domstolsverket, Riksåklagaren och Socialstyrelsen genom-

föra ytterligare fortbildning av personal inom rättsväsendet, socialtjänsten och hälso- och sjukvården (prop. s. 70 f).

Enligt vad utskottet inhämtat kommer fortbildning i nu ifrågavarande avseenden för hälso- och sjukvårdens personal att anordnas i Socialstyrelsens regi med början hösten 2000.

Domstolsverket har på regeringens uppdrag efter samråd med Brottsofferutredningen och Brottsoffermyndigheten utarbetat ett åtgärdsprogram som syftar till att förbättra domstolarnas bemötande av parter, vittnen, målsägande och andra som kommer i kontakt med domstolarna. I programmet, som redovisas i rapporten Domstolarnas bemötande av allmänheten – ett åtgärdsprogram (S:98-07-13) anges att det i utbildningen för samtliga personalkategorier i domstolarna bör införas beteendevetenskapliga moment och annan utbildning om brottsofferfrågor. Avsnitt om bemötandefrågor ingår numera i de olika former av fortbildning som Domstolsverket anordnar för domstolarnas personal.

Justitiedepartementet överväger huruvida ytterligare åtgärder är nödvändiga inom rättsväsendet, socialtjänsten och hälso- och sjukvården vad gäller fortbildningsinsatser om stöd till, skydd för, bemötande av och information till brottsoffer.

I ovannämnda ärende uttalade utskottet att behovet av fortbildning i fråga om våld mot kvinnor var stort. Utskottet välkomnade därför den satsning på fortbildning som skulle genomföras för de yrkesgrupper inom socialtjänsten, hälso- och sjukvården och rättsväsendet m.m. som kom i kontakt med våld utsatta kvinnor. Utskottet delade dock regeringens uppfattning att fortbildningsinsatser normalt skulle finansieras inom ramen för myndigheternas ordinarie arbete. Då föreliggande motionsyrkanden om fortbildning ansågs tillgodosedda och avstyrktes (bet. 1997/98:JuU13 s. 56).

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att det är i hög grad angeläget att det inom såväl rättsväsendet som hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns goda kunskaper hos dem som kommer i kontakt med brottsoffer och frågor om brottsoffer. Särskilt gäller detta i fråga om kunskaper om våldsbrott mot kvinnor och barn. Av redogörelsen ovan framgår att ett omfattande utbildnings- och fortbildningsarbete redan pågår såväl inom det högre utbildningsväsendet som inom berörda myndigheter. Dessutom överväger Justitiedepartementet om ytterligare fortbildningsinsatser är erforderliga. Enligt utskottets uppfattning är vid dessa förhållanden motionsyrkandena väsentligen tillgodosedda. Utskottet avstyrker motionerna 1998/99:Ju910 (yrkande 6), 1999/2000:Ju730 (yrkande 3), 1999/2000:Ju907 (yrkande 10), 1998/99:A808 (yrkande 17), 1998/99:A810 (yrkande 21), 1999/2000:Ju719 (yrkande 1), 1999/2000:Ju721 (yrkande 14), 1999/2000:Ju745 (yrkande 1), 1999/2000:A804 (yrkande 25), 1999/2000:A806 (yrkande 4) och 1999/2000:A807 (yrkande 10).

I motion 1999/2000:Ju722 (mp) anförs att kvinnojourernas erfarenhet och kompetens bör tas till vara när myndighetspersonal utbildas om kvinnovåld. Ett yrkande av motsvarande innebörd övervägde utskottet vid sin behandling av kvinnofridslagstiftningen. Utskottet uttalade då att det ansåg att det var en självklarhet att alla goda erfarenheter togs till vara också när det gällde ut-

bildning. Yrkandet borde därför inte föranleda något yttrande från riksdagens sida (bet. 1997/98:JuU13 s. 56 f).

Utskottet ser ingen anledning att nu inta någon annan inställning och avstyrker motion 1999/2000:Ju722 (yrkande 3).

1999/2000:JuU23

Myndigheternas åtgärder

Flera motioner rör myndigheternas insatser till stöd för i första hand kvinnliga brottsoffer.

I motion 1998/99:Ju914 (s) begärs en utredning av handlägningsrutinerna inom rättsväsendet när det gäller sexuella övergrepp mot barn.

Enligt regleringsbrevet för år 2000 för polisväsendet och åklagarväsendet skall dessa myndigheter i sin verksamhet prioritera bl.a. förebyggande och beivrande av våld mot barn.

Riksåklagaren har i promemorian Förundersökning vid sexuella övergrepp mot barn (RÅ PM 1999-01) meddelat riktlinjer för förundersökningen i sådana ärenden. I promemorian anges några allmänna utgångspunkter för förundersökningen. Denna skall alltid ledas av åklagare, företrädesvis med specialistutbildning. Brottanmälan skall alltid omedelbart överlämnas till åklagare för beslut i fråga om förundersökning skall inledas. Vidare gäller att förundersökningen skall handläggas skyndsamt och att förundersökningsledningen skall bedrivas aktivt. Därvid åligger det åklagaren att noggrant planera förundersökningen och fästa särskild vikt vid att tillsammans med förhørsledaren planera förhör.

Enligt 23 kap. 4 § andra stycket RB skall förundersökning bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. När det gäller rättegången innehåller RB inga tidsfrister som anknyter till brottsoffrets ålder.

Kommittén mot barnmisshandel har i sitt delbetänkande SOU 2000:42 lämnat vissa förslag rörande handläggningen av bl.a. misstänkta sexuella övergrepp mot barn. Kommittén föreslår att en tidsfrist införs när det gäller förundersökning rörande bl.a. sexualbrott där målsäganden vid tiden för anmälan inte fyllt 18 år. Förslaget innebär att förundersökningen skall vara avslutad och beslut i åtalsfrågan fattat, så snart det kan ske och senast inom tre månader efter det att polisanmälan upprättats. Tidsfristen bör få överskridas endast om det är nödvändigt med hänsyn till utredningens art eller andra särskilda omständigheter. Kommittén betonar vikten av skyndsamhet även i domstolsprocessen.

Bland kommitténs förslag kan också nämnas att Rikspolisstyrelsen skall inventera och säkerställa att det i hela landet för barn finns goda förhörsmiljöer med god teknisk utrustning.

Enligt utskottets uppfattning är motionsyrkandet tillgodosett genom den utredning rörande rättsväsendets handlägningsrutiner i nu berörda fall som Kommittén mot barnmisshandel presenterat i sitt delbetänkande. Härtill kommer att de särskilda problem som föreligger i förundersökningar rörande övergrepp mot barn har uppmärksamats inom såväl polisen som åklagarväsendet. Enligt utskottets uppfattning finns det inte skäl för riksdagen att vidta några åtgärder i frågan nu. I stället bör beredningen av betänkandet SOU 2000:42 avvaktas. Motion 1998/99:Ju914 avstyrks.

En ökad samverkan mellan myndigheter inom rättsväsendet och hälso- och sjukvården och t.ex. kvinnojourer efterfrågas i motionerna 1999/2000:Ju719 (m), 1999/2000:Ju721 (c, m, kd, fp, mp), 1999/2000:Ju745 och 1999/2000:A806, båda (c).

Regeringen beslutade den 16 december 1997 om myndighetsgemensamma uppdrag om våld mot kvinnor (dnr A97/3077/JÄM, delvis). Syftet är att konkretisera myndigheternas ansvar och skyldigheter att vidta åtgärder i frågor som rör våld mot kvinnor. Myndigheterna skall förebygga våldsbrott mot kvinnor, utforma åtgärdsprogram eller policydokument, samverka i dessa frågor och utveckla sitt internationella samarbete på området. Åtgärderna skall redovisas regelbundet till regeringen. Vissa myndigheter har genom beslutet fått särskilda myndighetsspecifika uppdrag. De myndighetsgemensamma uppdragen är långsiktiga och redovisning av dessa skall pågå t.o.m år 2003.

Inom Regeringskansliet görs nu en uppföljning av kvinnofridsreformen av en interdepartemental arbetsgrupp bestående av företrädare för Justitiedepartementet, Socialdepartementet och Näringsdepartementets jämställdhetsenhet. Vad som hittills skett kommer att beskrivas i ett faktablad som jämställdhetsenheten skall ta fram under våren innevarande år. Information kommer också att läggas ut på jämställdhetsenhetens hemsida under rubriken Kvinnofrid.

För att följa, integrera, styra och leda de samlade myndighetsinsatser som vidtas med utgångspunkt dels i propositionen Kvinnofrid och regeringens uppdrag, dels utifrån egna initiativ på området har Socialstyrelsen föreslagit bildandet av en fast organisation för samordning på central myndighetsnivå. I organisationen skall varje deltagande myndighet företrädas av två personer, en från ledningen och en handläggare. Socialstyrelsen företräds av personer som sysslar dels med hälso- och sjukvården, dels med socialtjänsten. Möten med organisationen bör, enligt förslaget, äga rum varannan eller var tredje månad. De myndigheter som i första hand berörs av förslaget är – förutom Socialstyrelsen – Domstolsverket, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten och Kriminalvårdsstyrelsen. Även vissa andra myndigheter kan komma att beröras.

Socialstyrelsens avsikt är att genom myndighetssamverkan utifrån en helhetssyn utarbeta en samlad plan för myndigheternas insatser för att bekämpa våld mot kvinnor. Härutöver vill styrelsen verka för ett effektivt resursutnyttjande, undvika dubbelarbete, genomföra insatser, följa utvecklingen på området samt genomföra en övergripande och effektiv utvärdering.

När utskottet vid riksmötet 1997/98 behandlade kvinnofridslagstiftningen behandlade utskottet också motionsyrkanden liknande de nu ifrågavarande. Utskottet förklarade den gången att det välkomnade regeringens beslut om myndighetsgemensamma åtgärder. Enligt utskottets uppfattning borde uppdragen kunna bidra till ett mer utvecklat och samordnat samarbete såväl inom som mellan olika myndigheter och också till ett större engagemang i frågan om våld mot kvinnor. Genom de myndighetsgemensamma uppdragen fick de önskemål om samverkan som tagits upp i motionerna anses tillgodosedda och de avstyrktes (bet. 1997/98:JuU13 s. 49).

Utskottet vill nu framhålla att den angelägna frågan om myndighetssamverkan mot kvinnovåld sedan mer än två år är uppmärksammat genom de myndighetsgemensamma uppdragen om våld mot kvinnor. Härtill kommer att en fast organisation för central samordning på myndighetsnivå av kampen mot våld mot kvinnor kan komma att inrättas. Mot bakgrund härav anser utskottet att motionerna 1999/2000:Ju719 (yrkande 2), 1999/2000:Ju721 (yrkande 15), 1999/2000:Ju745 (yrkande 2) och 1999/2000:A806 (yrkande 5) är tillgodosedda, och de avstyrks.

I motion 1999/2000:Ju707 (kd) efterfrågas en snabbare handläggning av mål om gruppvåldtäkter. En snabbare handläggning hos polisen av ärenden om kvinnovåld efterfrågas i motion 1999/2000:Ju719. I motion 1999/2000:Ju721 (c, m, kd, fp, mp) begärs en översyn av åklagarmyndigheternas rutiner och att kvinnans ställning i rättsprocessen skall stärkas och ett jämställdhetsperspektiv anläggas. I motionen framhålls vidare att polisen måste prioritera bekämpandet av våld mot kvinnor och att stöd måste lämnas till polispatruller som ingriper mot kvinnovåld.

Enligt budgetpropositionen för år 2000 skall åklagarväsendets insatser för att beivra våld mot kvinnor och barn intensifieras och förbättras. Åklagarorganisationen skall utveckla samarbetet med andra myndigheter och med frivilligorganisationer (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4, avsnitt 5.2).

I budgetpropositionen framhåller regeringen vidare att åklagarorganisationen har bedrivit ett väl planerat och ambitiöst utvecklingsarbete för att effektivisera bekämpningen av de våldsbrott som begås i hemmen mot framför allt kvinnor och barn. Det är en angelägen uppgift för åklagarorganisationen att fortsätta och intensifiera utvecklingsarbetet för att förbättra de samlade åtgärderna mot denna brottslighet. För att effektivt bekämpa brottslighet av detta slag krävs ett väl utvecklat samarbete med såväl andra myndigheter som frivilligorganisationer. Regeringen understryker vidare att det oftast är åklagaren som leder utredning om brott mot en närstående kvinna, även om brottet inte är grovt. Åklagarna fyller således, enligt regeringen, en viktig funktion när det gäller att i samarbete med polisen vidta snabba och adekvata åtgärder för att säkerställa en hög utredningskvalitet i den här typen av utredningar (prop. 1999/2000:1, utg.omr. 4, avsnitt 5.5.4).

Av regleringsbrevet för åklagarväsendet för år 2000 framgår att åklagarväsendet skall intensifiera och förbättra insatserna för att beivra våld mot kvinnor och barn. Särskilt skall redovisas vilka åtgärder mot våld mot kvinnor som åklagarväsendet vidtagit i överensstämmelse med beslutet av den 16 december 1997 om myndighetsgemensamma åtgärder.

Riksåklagaren redogör i Åklagarorganisationens årsredovisning för år 1999 för de särskilda åtgärdsprogram för bekämpningen av våld mot kvinnor som åklagarmyndigheterna överlämnat till regeringen. Programmen är utgångspunkten för åklagarnas insatser, där frågor om samverkan med socialtjänst, hälso- och sjukvård samt frivilligorganisationer och utökad kunskap om våldets mekanismer och ett förstärkt skydd för brottsoffer sätts i fokus. Förundersökningarna präglas av nya metoder för bevissäkring och snabb lagföring i form av speciella rättskedjeprojekt (dvs. projekt för samverkan mellan polis, åklagare och domstolar). Genom särskilda tillsynsbesök från åklagarmyndigheternas sida har kunskapen om hur dessa utredningar bedrivs

fördjupats och lett till förnyade samverkansformer med polisen. Myndigheternas försiktiga bedömning är att åtgärderna givit effekt och att lagföring nu sker i större utsträckning än tidigare.

Våld mot kvinnor är ett prioriterat område också för polisen. Enligt budgetpropositionen för år 2000 skall polisens insatser för att förebygga och beivra våld mot kvinnor intensifieras och förbättras. Polisen skall utveckla samarbetet på detta område med andra myndigheter, inom och utom rättsväsendet, och med frivilligorganisationer (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4, avsnitt 4.2). Av regleringsbrevet för polisväsendet för år 2000 framgår att polisväsendet särskilt skall redovisa hur verksamheten har utvecklats och dess resultat i fråga om bl.a. våld mot kvinnor. Vidare gäller att polisens utredningsarbete skall bedrivas rättssäkert, effektivt och på ett ändamålsenligt sätt. Andelen uppklarade brott skall öka och tiden mellan brottsanmälan och slutredovisning bli kortare. Polisens bemötande av och stöd till brottsoffer skall förbättras ytterligare. I regleringsbrevet har vidare Rikspolisstyrelsen fått i uppdrag att göra en nationell analys av polisens förebyggande och utredande verksamhet vad gäller våld mot kvinnor och barn.

Genom beslutet om myndighetsgemensamma åtgärder har Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna ålagts att upprätta åtgärdsprogram eller policydokument för sitt arbete med frågor som rör våld mot kvinnor.

Enligt vad utskottet inhämtat bedrivs i Umeå ett projekt med stöd åt polispatruller som kallas till platser där våld mot kvinnor förövats. Syftet med projektet är att polismännen på plats skall kunna göra en risk- och hotbillsbedömning med stöd av de uppgifter om gärningsman och brottsoffer som de kan erhålla genom kontakt med sitt vakthavande befäl. Projektet synes ha fallit väl ut. Liknande projekt – som skall avse även vissa andra våldsbrott än familjevåld – är planerade för polismyndigheterna i Kalmar, Kronobergs och Blekinge län.

Härutöver vill utskottet nämna att polispatruller givetvis alltid har möjligheten att kommunicera med sitt vakthavande befäl samt att polisen kan rådgöra med jourhavande åklagare som bedömer bl.a. frågor om frihetsberövanden.

Utskottet vill understryka att såväl polisen som åklagarväsendet genom budgetpropositionen och regleringsbreven ålagts att prioritera bekämpandet av våldsbrott som riktar sig mot kvinnor och barn. Som framgått i det föregående har också de berörda myndigheterna vidtagit en lång rad åtgärder för att kunna bekämpa denna typ av brottslighet. Polisens och åklagarnas arbete i detta avseende skall också fortsätta att utvecklas i framtiden. Enligt utskottets uppfattning synes dessa åtgärder väl ägnade att främja kampen mot våldet mot kvinnor och barn och kan dessutom antas bidra till att ge kvinnan en starkare ställning i rättsprocessen. Härigenom får motionsyrkandena om rättsväsendets handläggning anses väsentligen vara tillgodosedda. Utskottet avstyrker motionerna 1999/2000:Ju707 (yrkande 1), 1999/2000:Ju719 (yrkande 3) och 1999/2000:Ju721 (yrkandena 2, 3, 4 och 16).

I motion 1999/2000:Ju907 (kd) framhålls att domstolarnas lokaler måste anpassas till vittnens och målsägandes särskilda behov.

Brottsofferutredningen har i sitt betänkande föreslagit att domstolslokaler utformas så att målsägande och vittnen inte behöver konfronteras med den

tilltalade. Domstolarna bör se till att det finns expeditionsvakter eller annan personal i eller i anslutning till allmänhetens utrymmen. Expeditionsvakterna bör i större utsträckning ges arbetsuppgifter som rör bemötande av målsägande och vittnen. Domstolscheferna och lokala brottsofferjourer bör verka för att ideellt anordnad vittnesstödsverksamhet kommer i gång.

I det åtgärdsprogram som Domstolsverket redovisar i rapporten Domstolarnas bemötande av allmänheten – ett åtgärdsprogram rekommenderas domstolarna att fortlöpande överväga om fördelningen av separata rum mellan olika användarkategorier är ändamålsenlig och att härvid särskilt beakta målsägandes och vittnens behov. Vidare bör domstolarna ombesörja att de separata rummen är tydligt skyltade och om möjligt tillse att personal, som kan service åt besökare och bl.a. upplysa om separata väntrum, finns i eller i direkt anslutning till allmänhetens utrymmen. Av kallelsen bör framgå att möjligheten att vänta i avskilt rum finns. Domstolsverket arbetar kontinuerligt med att förbättra domstolarnas lokaler. I samband med ny- och ombyggnationer beaktas enskildas behov av att vänta i avskildhet.

När utskottet vid förra riksmötet behandlade ett liknande motionsyrkande, konstaterade utskottet att Brottsofferutredningens förslag i betydande utsträckning motsvarade de krav som ställdes i motionen. Beredningen av utredningsförslaget borde emellertid inte föregripas och motionsyrkandet avstyrktes (bet. 1998/99:JuU23 s. 9 f).

Utskottet vill understryka betydelsen av att domstolarnas lokaler anpassas till att målsägande och vittnen ofta behöver avskildhet. Det är därför i hög grad tillfredsställande att Domstolsverket rekommenderat domstolarna att vid utnyttjandet av sina lokaler beakta målsägandes och vittnens behov och att verket beaktar dessa behov i samband med ny- och ombyggnationer. I övrigt anser utskottet alltjämt att beredningen av Brottsofferutredningens betänkande rörande dessa frågor bör avvaktas, och utskottet avstyrker motion 1999/2000:Ju907 (yrkande 12).

Forskning

Några motioner rör forskning kring våld mot kvinnor.

I motionerna 1998/99:Ju906 och 1999/2000:Ju745, båda (c), efterfrågas en brottsofferundersökning rörande våld mot kvinnor. Forskning rörande mäns våld mot kvinnor begärs i motionerna 1998/99:A801 (mp) och 1999/2000:Ju720 (kd).

I regleringsbrevet för BRÅ för år 2000 erinrar regeringen om de myndighetsgemensamma uppdragen rörande bekämpning av våld mot kvinnor. I dessa anges att BRÅ inom ramen för sitt ordinarie arbete skall öka insatserna i frågor som rör våld mot kvinnor. BRÅ bör utveckla myndighetens kompetens och kunskaper på området. Det är, framhålls det, särskilt angeläget att BRÅ finner vägar för att ett jämställdhetsperspektiv skall kunna införlivas i myndighetens ordinarie forsknings-, utvecklings- och informationsverksamhet samt i den forskning och det utvecklingsarbete som BRÅ uppdrar åt andra att bedriva. I detta ligger bl.a. att kontinuerligt följa modern kvinnoforskning på området samt annan forskning när det gäller mäns våld mot

kvinnor och att studera de särdrag som utmärker denna brottslighet i förhållande till annan våldsbrottslighet.

När utskottet under behandlingen av kvinnofridslagstiftningen uttalade sig om liknande yrkanden, framhöll utskottet att forskning om olika aspekter av våld mot kvinnor var ett viktigt led i en ökad kunskapsutveckling på området. Härvidlag hade senare års kvinnoforskning lämnat viktiga bidrag. Enligt utskottets mening var det angeläget att forskningen på området fortsatte att utvecklas.

Utskottet konstaterade vidare att det numera pågick en rad forskningsprojekt såvitt gällde frågor om våld mot kvinnor. Regeringen hade också genom olika uppdrag initierat forskning på de områden som hittills varit eftersatta, vilket särskilt välkomnades. Utskottet, som utgick från att de i motionerna väckta frågorna skulle belysas inom den forskning som bedrevs, avstyrkte de då föreliggande motionsyrkandena (bet. 1997/98:JuU13 s. 57 f).

Utskottet står fast vid sina ovan redovisade uttalanden. Härutöver vill utskottet särskilt framhålla det uppdrag BRÅ erhållit att kontinuerligt följa modern kvinnoforskning på området samt annan forskning när det gäller mäns våld mot kvinnor. Utskottet anser att motionsyrkandena därmed är tillgodosedda, och utskottet avstyrker motionerna 1998/99:Ju906 (yrkande 2), 1998/99:A801 (yrkande 2), 1999/2000:Ju745 (yrkande 3) och 1999/2000:Ju720 (yrkande 2).

Målsägandefrågor m.m.

Stöd och biträde åt brottsoffer berörs i flera motioner.

Genom lagen (1988:609) om målsägandebitråde infördes en rätt för målsägande att på statens bekostnad få ett särskilt biträde – ett målsägandebitråde – under förundersökning och rättegång rörande vissa brott. Rätten tillkommer inte bara målsägande som är parter i rättegången utan även sådana målsägande som endast skall höras i anledning av brottet.

Enligt lagen skall, när förundersökning har inletts, ett målsägandebitråde förordnas i mål om vissa brott. Det rör sig för det första om sexualbrott, om det inte är uppenbart att målsäganden saknar behov av biträde. Vidare rör det sig om brott mot liv och hälsa och brott mot frihet och frid, under förutsättning att fängelse kan följa på brotten, och mål om rån eller grovt rån eller försök, förberedelse eller stämpling till sådant brott, allt under förutsättning att det med hänsyn till målsägandens personliga relation till den misstänkte eller andra omständigheter kan antas att målsäganden har behov av ett sådant biträde. Slutligen kan målsägandebitråde förordnas i mål om annat brott enligt brottsbalken, på vilket fängelse kan följa, om det med hänsyn till målsägandens personliga förhållanden och övriga omständigheter kan antas att målsäganden har ett särskilt starkt behov av ett sådant biträde (1 §). Målsägandebiträdet skall ta till vara målsägandens intressen i målet samt lämna stöd och hjälp till målsäganden. Målsägandebiträdet skall bistå målsäganden med att föra talan om enskilt anspråk i anledning av brottet, om detta inte görs av åklagaren (3 §). Målsägandebitråde förordnas på begäran av målsäganden eller när det annars finns anledning till det. Till målsägandebitråde får förordnas advokat, biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan

som är lämplig för uppdraget. I huvudsak gäller rättegångsbalkens regler om rättegångsbiträde för målsägandebiträde (4 §). Målsägandebiträdet har rätt till ersättning enligt enligt samma principer som gäller för ett biträde enligt rättshjälpslagen (5 §).

I motionerna 1998/99:A810 och 1999/2000:A804, båda (kd), yrkas att kvinnor som utsatts för misshandel eller våldtäkt skall få lagstadgad rätt till juridiskt biträde under förundersökning och rättegång. I motion 1998/99:Ju812 (mp) anförs att målsägandebiträde i mål om incest eller våldtäkt skall vara psykolog.

Brottsofferutredningen föreslår i sitt betänkande att målsägandebiträde skall kunna förordnas vid alla brott på vilka fängelse kan följa, således även t.ex. överträdelse av besöksförbud. Utredningen föreslår också att även målsägande som inte för talan – och därmed deras målsägandebiträden – skall få ställa frågor till tilltalade, vittnen och sakkunniga.

Vad gäller motionerna 1998/99:A810 (yrkande 20) och 1999/2000:A804 (yrkande 23) är, enligt utskottets uppfattning, dessa tillgodosedda genom lagstiftningen om målsägandebiträde, och de avstyrks.

När det gäller förordnande av målsägandebiträde, vill utskottet erinra om att de uppgifter som enligt lagen ankommer på målsägandebiträdet innebär att denne i allmänhet bör besitta erforderliga juridiska kunskaper. Att föreskriva att målsägandebiträdet i mål om incest eller våldtäkt skall vara psykolog skulle dessutom innebära att målsäganden inte själv skulle kunna välja att få en jurist utsedd till biträde. En sådan ordning vore enligt utskottets mening direkt olämplig. Har målsäganden behov av en psykologs stöd, finns möjligheten att denne medföljer målsäganden som stödperson. Motion 1998/99:Ju812 avstyrks.

En utredning om stödet till brottsoffer förespråkas i motion 1998/99:Ju915 (kd) medan införande av stödperson för utsatta kvinnor och andra målsägande efterfrågas i motionerna 1999/2000:Ju901 (m) och 1999/2000:A807 (fp).

Enligt 20 kap. 15 § första stycket RB får en målsägande, som hörs med anledning av åklagarens talan, åtföljas av lämplig person som personligt stöd (stödperson) under rättegången.

Stödpersonens insatser ligger på det personliga planet. Något förordnande av stödperson sker inte, och en stödperson kan finnas vid sidan av målsägandebiträdet.

Brottsofferutredningen föreslår ändrade regler i fråga om stödperson. Enligt utredningen bör stödpersoner användas i större omfattning i det rättsliga förfarandet än som för närvarande är fallet. En särskild stödperson skall kunna förordnas i mål om brott på vilket fängelse kan följa. Under förundersökningen skall en sådan stödperson kunna förordnas av åklagaren medan förordnande skall ankomma på rätten sedan förundersökningen avslutats. Målsäganden skall utöver stödpersonen kunna åtföljas av lämplig person som personligt stöd. Denne skall dock inte förordnas av rätten.

Enligt utskottets mening bör beredningen av Brottsofferutredningens förslag beträffande de nu aktuella frågorna inte föregripas. Motionerna 1998/99:Ju915, 1999/2000:Ju901 (yrkande 2) och 1999/2000:A807 (yrkande 14) avstyrks.

Snabbare utbetalningar av skadestånd som ålagts av domstol begärs i motion 1999/2000:Ju601 (m).

En dom varigenom någon ålagts betalningsskyldighet är som regel omedelbart verkställbar. Har en målsägande tilldömts skadestånd på grund av brott kan han, om gärningsmannen inte självant betalar, vända sig till kronofogdemyndigheten med begäran att denna skall verkställa domen. Huruvida målsäganden får några pengar är naturligen beroende av om gärningsmannens ekonomiska förhållanden är sådana att den genom domen ålagda betalningsförpliktelsen kan verkställas.

Som utskottet anmärkt ovan kan den som utsatts för brott under vissa förutsättningar med stöd av brottskadlagen (1978:413) erhålla ersättning av staten för skador som uppkommit till följd av brottet.

Brottsofferutredningen föreslår i sitt betänkande att även sådant avslutande arbete som att hjälpa målsäganden att få ut ett utdömt skadestånd bör ingå i målsägandebiträdets uppdrag. Utredningen betonar att detta är viktigt inte minst för att målsäganden skall få den ersättning som han har rätt till. Det arbete som bör komma i fråga är kontakter med den dömda, kronofogdemyndigheten, försäkringsbolag och Brottsoffermyndigheten. Enligt utredningens uppfattning bör denna utvidgning av målsägandebiträdets uppgifter lagfästas.

Brottsofferutredningen föreslår vidare att brottsoffer i särskilt ömmande fall skall kunna få förskott på brottskadeersättning.

Härutöver bör nämnas att utskottet flera gånger, senast i betänkande 1997/98:JuU1 s. 80, uttalat att det från såväl principiell som ekonomisk synpunkt skulle vara tveksamt att samhället åtog sig att generellt förskottera skadestånd på grund av brott.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att brottsoffer snabbt kan få ersättning för sina skador. De åtgärder som föreslagits av Brottsofferutredningen kan förväntas i viss utsträckning medföra förbättringar i detta avseende. Att gå längre utan att låta staten ikläda sig en allmän skyldighet att förskottera skadestånd som tilldömts någon på grund av brott synes svårt. En sådan skyldighet vore emellertid, som utskottet tidigare framhållit, diskutabel bl.a. av det skälet att den som begår ett brott inte bör kunna utgå från att någon annan gottgör det.

Utskottet avstyrker motion 1999/2000:Ju601.

Prostitution m.m.

I motion 1998/99:Ju708 (s) begärs ett förbud mot s.k. porrklubbar. I motionen begärs vidare att motorburen reklam för porrklubbar skall stoppas.

Av 2 kap. 3 § ordningslagen (1993:1617) framgår att med offentlig tillställning förstås bl.a. tävlingar och uppvisningar, danstillställningar, marknader och mässor. För att en tillställning skall anses som offentlig krävs att den anordnas för allmänheten eller att allmänheten har tillträde till den. En tillställning till vilken tillträdet är begränsat genom krav på inbjudan, medlemskap i en viss förening eller annat villkor är dock att anse som en tillställning som allmänheten har tillträde till, om tillställningen uppenbarligen är en del av en rörelse vars verksamhet uteslutande eller väsentligen består i att

anordna tillställningar av detta slag. Detsamma gäller om tillställningen med hänsyn till omfattningen av den krets som äger tillträde, de villkor som gäller för tillträdet eller andra liknande omständigheter är att jämställa med sådan tillställning.

Enligt 2 kap. 14 § ordningslagen får offentlig tillställning som utgör pornografisk föreställning inte anordnas. Straffet för överträdelse av förbudet är enligt 2 kap. 29 § 5 samma lag böter eller fängelse i högst sex månader.

Vid riksmötet 1993/94 avstyrkte justitieutskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande ett motionsyrkande som syftade till att bekämpa sexklubbar genom en skärpning av straffet för anordnande av offentlig pornografisk föreställning (bet. 1993/94:JuU1 s. 18 f).

Vid riksmötet 1997/98 behandlade konstitutionsutskottet motionsyrkanden om förbud mot rullande reklam för porrklubbar. Med anledning av dessa yrkanden och andra motionsyrkanden rörande pornografi framhöll konstitutionsutskottet att den som t.ex. i en stillbild eller i en rörlig bild skildrar sexuellt våld eller tvång med uppsåt att bilden sprids eller som sprider en sådan skildring enligt gällande lagstiftning kan dömas för olaga våldsskildring till böter eller fängelse i högst två år. Begås gärningen genom tryckt skrift eller t.ex. i en film skall det anses som tryckfrihets- respektive yttrandefrihetsbrott. Konstitutionsutskottet var inte berett att föreslå ytterligare lagstiftningsåtgärder med anledning av motionsyrkandena, varför dessa avstyrktes (bet. 1997/98:KU19 s. 52 f).

1998 års sexualbrottskommitté skall enligt sina direktiv bl.a. se över om de skadliga effekterna av s.k. sexklubbar kan undvikas genom lagstiftning eller på annat sätt (dir. 1998:48). Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 september 2000.

Justitieutskottet anser att det inte finns skäl för riksdagen att föregripa kommitténs överväganden i fråga om ingripanden mot sexklubbar. Motion 1998/99:Ju708 avstyrks.

I motion 1998/99:Sf606 (kd) begärs ingripanden med stöd av förbudet mot koppleri mot kontaktannonser och kontaktverksamhet.

Enligt 6 kap. 8 § BrB gäller att den som främjar eller på ett otillbörligt sätt ekonomiskt utnyttjar att annan har tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning döms för koppleri till fängelse i högst fyra år. Av 6 kap. 9 § samma balk framgår att om brottet är grovt, skall straffet bestämmas till fängelse, lägst två och högst sex år. Vid bedömning av om brottet är grovt skall särskilt beaktas om den som begått gärningen främjat tillfälliga sexuella förbindelser mot ersättning i större omfattning eller hänsynslöst utnyttjat annan.

Syftet med koppleribestämmelserna är att motverka prostitution.

I den mån kontaktannonser och kontaktverksamhet främjar prostitution kan således ansvar för koppleri aktualiseras. Här bör vidare nämnas att tryckfrihetsförordningens bestämmelser inte hindrar prövning i vanlig brottmålsordning av ett åtal för koppleri begånget genom publicering av kontaktannonser i pressen (jfr NJA 1979 s. 602). Att kontaktannonser sprids på datanät hindrar inte heller att frågan om de utgjort led i brott prövas enligt allmänna regler.

I uppdraget till 1998 års sexualbrottskommitté ingår att se över frågan om koppleribrottet är adekvat utformat. Direktiven berör dock inte frågan om kontaktannonser eller kontaktverksamhet.

Som utskottet nyss konstaterat kan alltså ingripanden mot kontaktannonser och kontaktverksamhet ske, om verksamhet av sådant slag främjar prostitution. Huruvida kontaktannonser eller kontaktverksamhet kan grunda ansvar för koppleri får alltså prövas i det enskilda fallet. Utskottet kan inte finna att några åtgärder av riksdagen skulle vara påkallade och avstyrker motion 1998/99:Sf606 (yrkande 3).

Åtgärder för rehabilitering av s.k. könsköpare efterfrågas i motion 1998/99:So466 (v). Motionärerna hänvisar till den s.k. San Francisco-modellen i vilken personer som dömts för köp av sexuella tjänster får välja mellan att ta sitt straff och att delta i ett rehabiliteringsprojekt där de bl.a. får träffa f.d. prostituerade och höra dessa berätta om sina erfarenheter.

Enligt lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster döms den som mot ersättning skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse – om inte gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken – för köp av sexuella tjänster till böter eller fängelse i högst sex månader. Även försök till köp av sexuella tjänster är straffbart.

Lagen tillkom efter förslag av regeringen i propositionen Kvinnofrid. Varken i propositionen eller under riksdagsbehandlingen gjordes emellertid några uttalanden om behandling av personer som bryter mot lagen om köp av sexuella tjänster. Med anledning av motionsyrkanden om att sexualbrottsdömda skulle undergå obligatorisk vård och rehabilitering uttalade utskottet dock att det av principiella skäl tog avstånd från tanken på obligatorisk vård för intagna i kriminalvårdsanstalt (bet. 1997/98:JuU13 s. 47).

I motion 1998/99:So466 efterfrågas vidare en handlingsplan mot prostitutionen såväl i Sverige som inom EU.

I propositionen Kvinnofrid framhöll regeringen att det mot bakgrund av kriminaliseringen av köp av sexuella tjänster samt 1993 års prostitutionsutrednings redovisning av de ständigt pågående förändringarna när det gällde prostitutionens former och kontaktvägar var angeläget att på nationell nivå kontinuerligt följa utvecklingen. Det behövdes enligt regeringens mening aktuell kunskap om prostitutionens omfattning och en överblick över den forskning som bedrevs på området. Även den internationella utvecklingens påverkan på svenska förhållanden när det gäller handeln med kvinnor och synen på prostitution borde uppmärksammas.

I propositionen framhölls att de sociala myndigheternas insatser för att söka upp de prostituerade och motivera dem att söka hjälp var ett viktigt led i ansträngningarna att minska prostitutionen. Regeringen ansåg att Socialstyrelsen borde kunna ge stöd till metodutveckling när det gällde sociala insatser som bedrevs på lokal nivå. Det var också angeläget att få en samlad kunskap om omfattningen och resultatet av de insatser som bedrevs på lokal nivå.

Regeringen hade därför givit Socialstyrelsen i uppdrag att fortlöpande följa och samla kunskap om prostitutionens omfattning och utveckling samt sammanställa kunskap om de sociala insatser som bedrivs på lokal nivå. I uppdraget ingick också att ge stöd till utveckling och förbättrade insatser på

lokal nivå. Socialstyrelsen skulle även följa den internationella utvecklingen på området. I denna del av arbetet skulle Socialstyrelsen samverka med Rikspolisstyrelsen som fått i uppdrag att vara s.k. nationell rapportör i frågor som rör handel med kvinnor för sexuellt utnyttjande (prop. s. 107).

När det gäller handel med människor för sexuella ändamål bekämpas denna med flera olika åtgärder inom EU. Utskottet har redovisat dessa i betänkande 1999/2000:JuU7 s. 8 f som utskottet här vill hänvisa till.

Vad först gäller rehabilitering av könsköpare anser utskottet att den principiellt avvisande hållning som utskottet intagit till obligatorisk vård av sexualbrottsdömda som intagits i kriminalvårdsanstalt med än större skäl kan anföras beträffande personer som begått ett brott, vilket normalt föranleder ett bötesstraff. Utskottet avstyrker motion 1998/99:So466 (yrkande 8).

Såvitt angår handlingsplaner mot prostitution delar utskottet självfallet motionärernas uppfattning att prostitution är en icke önskvärd företeelse. Enligt utskottets uppfattning är emellertid det uppdrag som regeringen givit åt Socialstyrelsen tillräckligt för att säkerställa att myndigheternas insatser mot prostitutionen i Sverige samordnas och effektiviseras i erforderlig grad. När det gäller arbete mot prostitution inom EU torde Sverige i första hand få agera inom ramen för det omfattande arbete mot människohandel som bedrivs inom unionen. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1998/99:So466 (yrkande 13).

Vitnesskydd

En utredning om vittnesskydd begärs i motion 1999/2000:Ju411 (mp) under det att åtgärder för förstärkt vittnesskydd, bl.a. ett genomförande av de åtgärder som föreslås i departementspromemorian Vittnen och målsägande i domstol (Ds 1995:1), efterfrågas i motionerna 1999/2000:Ju723 och 1999/2000:Ju801, båda (m).

I den nämnda departementspromemorian lämnas vissa förslag som syftar till att förbättra situationen för vittnen och målsägande i domstol. I promemorian föreslås att domstol på ansökan av åklagare skall kunna förordna en stödperson (vittnesbiträde) för vissa särskilt utsatta vittnen. Ersättningen till vittnen och målsägande bör göras mera generös i fråga om ersättning för t.ex. förlorad arbetsförtjänst och hotellkostnader. Ett vänligt bemötande av vittnen betonas liksom vikten av ordning och säkerhet i väntrummen.

Promemorian innehöll också ett förslag till skärpning av straffet för övergrepp i rättssak som delvis kom att ligga till grund för den skärpning av straffet för nämnda brott som genomfördes år 1997 (prop. 1996/97:135, bet. 1996/97:JuU19, rskr. 218, SFS 1997:389).

Ersättningen till vittnen har nyligen höjts till högst 700 kr per dag (SFS 1999:706).

Enligt vad utskottet inhämtat har Domstolsverket på regeringens uppdrag finansierat en försöksverksamhet med vittnesstöd. Försöksverksamheten har bedrivits av Brottsofferjourernas riksförbund (BOJ).

Regeringen avser att behandla frågan om vittnesstöd i den kommande brottsofferpropositionen.

Brottsofferutredningen har i sitt betänkande föreslagit att Rikspolisstyrelsen får i uppdrag att i samarbete med Riksåklagaren och Kriminalvårdsstyrelsen utarbeta ett nationellt handlingsprogram för skydd av bevispersoner. Som ovan nämnts har försöksverksamheten med användning av videokonferens i rättegång delvis tillkommit på grund av förslag från Brottsofferutredningen om skydd för hotade förhörspersoner.

Regeringen har givit Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utarbeta ett nationellt handlingsprogram för skydd av vittnen. Uppdraget skall redovisas senast den 30 november 2000.

Härutöver kan nämnas att riksdagen efter hemställan av utskottet hos regeringen begärt lagstiftning av innebörd att straffet för övergrepp i rättsak skall skärpas ytterligare till överensstämmelse med vad som gäller för mened (bet. 1999/2000:JuU7, rskr. 129).

Utskottet konstaterar att flera av förslagen i promemorian Ds 1995:1 har genomförts, under det att ytterligare förslag om vittnesskydd är att vänta i den kommande brottsofferpropositionen. Rikspolisstyrelsen kan förmodas lägga fram verksamma förslag till skydd för vittnen, och den av riksdagen begärda skärpningen av straffet för övergrepp i rättsak bör få en allmänpreventiv effekt. Några ytterligare åtgärder av riksdagen kan inte nu anses påkallade. Motionerna 1999/2000:Ju411, 1999/2000:Ju723 (yrkande 8) och 1999/2000:Ju801 avstyrks.

Kvinnofridskampanjer

Nationella kvinnofridskampanjer i statlig regi efterfrågas i motionerna 1998/99:So466 och 1999/2000:Ju712, båda (v), samt i motion 1999/2000:Ju720 (kd). Enligt vad som anförs i motion 1999/2000:Ju707 (kd) bör information spridas om de medicinska följderna av våldtäkt.

I motion 1999/2000:Ju702 (m) begärs en nationell handlingsplan mot kvinnovåld.

Enligt vad som anförs i motion 1999/2000:Ju721 (c, m, kd, fp, mp) bör det för varje kommun upprättas en kommunal handlingsplan mot kvinnovåld.

Kvinnovåldskommissionen hade i sitt betänkande föreslagit att en riksäckande informationskampanj om våld mot kvinnor skulle genomföras. I propositionen Kvinnofrid anförde emellertid regeringen att det inte var påkallat att nu genomföra en sådan kampanj. Regeringen hänvisade till att Länsstyrelsen i Stockholms län i samarbete med kommunen, polisen, kvinnojourerna m.fl. under hösten 1997 bedrivit en brett upplagd informationskampanj, Operation Kvinnofrid, för att synliggöra våldet mot kvinnor i hemmet, öka kunskaperna och förändra attityderna till våldet. Regeringen avsåg också att genomföra seminarier och andra opinionsinsatser som rörde våld mot kvinnor.

Operation Kvinnofrid bedriver alljämt verksamhet i Stockholms län. Tolv myndigheter deltar i arbetet med Operation Kvinnofrid. Arbetet bedrivs delvis inom myndigheterna; det rör sig om bl.a. utbildning, information och metodutveckling. Inom Operation Kvinnofrid har tagits fram anvisningar för socialsekreterare som kommer i kontakt med misshandlade kvinnor och s.k. åtgärdskort för poliser som kommer till platser där kvinnovåld förekommit.

Projektet har inte någon bestämd sluttid utan bedrivs kontinuerligt. Flera myndigheter, däribland Polismyndigheten i Stockholms län, har tagit fram handlingsplaner för det långsiktiga arbetet mot mäns våld mot kvinnor och för jämställdhet. Operation Kvinnofrid bedrev i oktober 1997 och maj 1999 utåtriktade kampanjer där dess budskap fördes ut i tidningarna, på tunnelbanor, tåg och bussar. En ny sådan kampanj är planerad till slutet av år 2000.

Myndighetsinsatser mot kvinnovåld pågår i ett flertal län. I regel samordnas dessa i styrgrupper, i vilka ingår företrädare för polis, socialtjänst och hälso- och sjukvård.

När utskottet i samband med sin behandling av propositionen Kvinnofrid behandlade ett motionsyrkande om en nationell kvinnofridskampanj ansåg utskottet, med hänsyn till de insatser som redan gjorts eller förberetts när det gällde information och opinionsarbete, att det inte var påkallat att genomföra en sådan informationskampanj. Motionsyrkandet avstyrktes (bet. 1997/98:JuU13 s. 54).

Utskottet hälsar med tillfredsställelse det omfattande arbete med information mot kvinnovåld som nu bedrivs i skilda delar av landet. Enligt utskottets mening innebär det en betydande fördel att denna informationsverksamhet bedrivs i decentraliserade former. Något behov av en rikstäckande kvinnofridskampanj kan utskottet mot denna bakgrund inte finna. Med beaktande av de insatser mot kvinnovåld som äger rum i samarbete mellan myndigheter och kommuner på många platser i landet ser utskottet inte heller något skäl att förorda en nationell handlingsplan mot kvinnovåld eller att förespråka att kommunerna skulle *åläggas* att upprätta kommunala sådana planer. Vad slutligen gäller information om de medicinska skadorna av gruppvåldtäkter – liksom om följderna av andra sexuella övergrepp – utgår utskottet från att sådan förs ut både i samband med de här berörda informationsinsatserna mot kvinnovåld och i den utbildning och fortbildning som utskottet behandlat ovan. Utskottet avstyrker motionerna 1998/99:So466 (yrkande 6), 1999/2000:Ju712, 1999/2000:Ju720 (yrkande 6), 1999/2000:Ju702, 1999/2000:Ju721 (yrkande 20) och 1999/2000:Ju707 (yrkande 2).

Rikskvinnocentrum m.m.

I motionerna 1999/2000:Ju721 (c, m, kd, fp, mp), 1999/2000:Ju737 (v, m, kd, c, fp) och 1999/2000:Ju739 (c, fp) begärs ekonomiskt stöd åt Rikskvinnocentrum i Uppsala.

Rikskvinnocentrum för kvinnor som har misshandlats och våldtagits (RKC) inrättades år 1994 på förslag av Kvinnovåldskommissionen. Huvudman är Landstinget i Uppsala län. En huvuduppgift för centrumet är att ta emot våldsutsatta kvinnor för medicinsk undersökning och behandling. Centrumet skall också kunna erbjuda t.ex. krissamtal och dygnet-runt-rådgivning per telefon. RKC skall också vara ett nationellt resurs- och kompetenscentrum som utifrån ett kvinnoperspektiv skall skapa former för ett gott omhändertagande i vården. Vidare skall RKC genomföra utbildning av berörda personalkategorier, sprida information och bidra till opinionsbildning samt bedriva forskning om bl.a. effekterna av våld mot kvinnor. Regeringen har

bidragit ekonomiskt till uppbyggnaden av verksamheten, som är tänkt att kunna stå modell för verksamheter som kan utvecklas i andra delar av landet.

Enligt regleringsbrevet för Socialstyrelsen för år 2000 skall styrelsen inom ramen för sitt utvecklingsarbete i frågor om våld mot kvinnor utvärdera och analysera de erfarenheter som RKC erhållit i sitt arbete med våldsutsatta kvinnor och i vilken mån dessa erfarenheter fungerar som modell för hälso- och sjukvården. Uppdraget skall redovisas senast den 15 augusti 2000.

Vid sin behandling av propositionen Kvinnofrid uttalade utskottet med anledning av motionsyrkanden liknande de nu ifrågavarande bl.a. följande. RKC utförde ett mycket värdefullt arbete när det gällde att ta emot våldsutsatta kvinnor för medicinsk undersökning och behandling. Centrumet hade också i egenskap av nationellt resurs- och kompetenscentrum en viktig roll när det gällde att utifrån ett kvinnoperspektiv skapa former för ett gott omhändertagande i vården. Det var därför angeläget att sjukvårdshuvudmännen i arbetet med att utveckla bättre former för bemötande och omhändertagande av våldsutsatta kvinnor tog till vara den kunskap och de erfarenheter som hade vunnits vid RKC. Till centrumets uppgifter hörde också att genomföra utbildning av berörda personalkategorier, sprida information och bidra till opinionsbildning samt bedriva forskning om bl.a. effekterna av våld mot kvinnor. Det var viktigt att den kunskap och de erfarenheter som fanns vid RKC systematiserades för att kunna bilda modell för liknande insatser hos andra huvudmän. Regeringen hade redan bidragit ekonomiskt till uppbyggnaden av verksamheten och hade för avsikt att, som ett engångsbelopp, ytterligare bidra med 3 miljoner kronor under år 1998 för att ge RKC förutsättningar att befästa sin verksamhet och sprida erfarenheter från denna samt att finansiera vissa rikstäckande uppgifter. Utskottet ansåg det vara av stor betydelse att RKC kunde fortsätta att verka som ett nationellt resurs- och kompetenscentrum och välkomnade därför förslaget. Huruvida och i vilken omfattning ekonomiskt bidrag från staten även kunde behövas efter år 1998 var för tidigt att avgöra. Utskottet utgick emellertid från att frågan skulle komma att prövas (bet. 1997/98:JuU13 s. 39 f).

Enligt vad utskottet inhämtat erhöll RKC för budgetåret 1999 ett statligt bidrag om 1 miljon kronor. Beloppet utbetalades från utgiftsområde 9, anslaget A3 Bidrag till hälso- och sjukvård. För budgetåret 2000 har något statligt bidrag till RKC inte beviljats. Det har förutsatts att verksamheten i första hand är landstingets ansvar och att RKC kan söka statliga forskningsanslag till sin verksamhet.

Utskottet vill på nytt uttrycka sin uppskattning av RKC och det värdefulla arbete som där utförs till stöd för offer för kvinnovåld. Enligt utskottets mening är det angeläget att staten nu garanterar ett långsiktigt ekonomiskt stöd åt RKC, och utskottet är berett, trots att detta i första hand är en fråga för socialutskottet, att uttala sitt stöd för en sådan ordning. Regeringen bör alltså beakta RKC:s fortsatta finansieringsbehov i det kommande budgetarbetet. Vad utskottet nu med anledning av motionerna 1999/2000:Ju721 (yrkande 12), 1999/2000:Ju737 och 1999/2000:Ju739 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motion 1999/2000:A804 (kd) anförs att mer stöd måste lämnas åt kvinnojourer. I motion 1999/2000:Ju713 (v) begärs att en central kristelefon skall

inrättas för våldsutsatta kvinnor. Kommunala kriscentra för brottsoffer efterfrågas i motion 1999/2000:Ju708 (kd).

Enligt vad utskottet inhämtat finns det för närvarande omkring 140 lokala kvinnojourer, av vilka 120 är organiserade i Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige (ROKS) och återstoden i Sveriges Kvinnojourers Riksförbund.

Kvinnjourerna är ekonomiskt starkt beroende av stöd från den offentliga sektorn. Bidrag till verksamheten utgår främst från kommunerna men även statligt stöd lämnas.

I budgetpropositionen för år 2000 (utg.omr. 9) föreslog regeringen att anslaget B10 Bidrag till organisationer på det sociala området skulle uppgå till 64 341 000 kr, vilket riksdagen biföll. Av regleringsbrevet för Socialstyrelsen för år 2000 framgår att av detta anslag disponerar Socialstyrelsen 14 287 000 kr för bidrag till bl.a. organisationer som motverkar våld mot kvinnor och barn m.m. Medel skall fördelas till kvinnojourernas riksorganisationer och invandrarorganisationer m.fl. som stöder misshandlade kvinnor, till lokalt utvecklingsarbete för att motverka våld mot kvinnor samt för kvinnojourernas verksamhet. Möjlighet bör ges för insatser i syfte att stödja barn till misshandlade kvinnor. Medlen som avser att utveckla kvinnojourernas lokala arbete bör fördelas av riksorganisationerna i enlighet med riktlinjer som Socialstyrelsen meddelar. Medel skall, enligt regleringsbrevet, även kunna utgå till stödorganisationer för män.

Kommunala kriscentra för kvinnor som utsatts för våld finns i Stockholm, Göteborg och Lund. Ett sådant centrum skall inrättas i Malmö. De fungerar närmast som en form av kommunala kvinnojourer, där den utsatta kvinnan kan få skydd och inledande samtalsterapi.

Socialstyrelsen överlämnade den 1 juli 1998 till regeringen en på regeringens uppdrag utarbetad rapport angående förutsättningarna för inrättande av en central telefonjour, en s.k. kristelefon, dit utsatta kvinnor skall kunna ringa för att få hjälp och stöd. Enligt förslaget skulle telefonjouren bemannas av personer med lämplig utbildning såsom psykologer. Rapporten bereds alltjämt i Regeringskansliet.

Vid behandlingen av propositionen Kvinnofrid uttalade utskottet med anledning av liknande motionsyrkanden bl.a. följande. Kvinnojourerna utförde ett mycket värdefullt socialt arbete med att stödja och hjälpa kvinnor som utsatts för våld och andra övergrepp och för att synliggöra det våld som drabbar kvinnor samt genom att förmedla kunskap om könsrelaterade övergrepp. Verksamheten utgjorde således ett utmärkt komplement till socialtjänstens insatser på området. För många kvinnor utgjorde också jourerna ett värdefullt alternativ till myndigheternas insatser bl.a. genom en hög grad av tillgänglighet och genom att anonymitet garanterades.

Utskottet framhöll vidare att stödet till de lokala kvinnojourerna även i fortsättningen i första hand borde ses som en fråga för kommunerna. Den från statens sida ökade satsningen på kvinnojourernas utvecklingsarbete fick inte leda till ett minskat engagemang från kommunerna. Tvärtom var det angeläget att kommunerna i högre utsträckning än för närvarande stödde kvinnojourernas arbete. De då aktuella motionsyrkandena avstyrktes (bet. 1997/98:JuU13 s. 51).

När det gäller bidrag till kvinnojourer och lokala kriscentra m.m. vill utskottet återigen framhålla att det ekonomiska stödet åt dessa i första hand är en angelägenhet för kommunerna. Som framgått lämnar staten också genom Socialstyrelsen ett visst stöd till kvinnojournernas verksamhet. Några ytterligare åtgärder finner utskottet inte påkallade, och utskottet avstyrker motionerna 1999/2000:A804 (yrkande 22) och 1999/2000:Ju708 (yrkande 4).

Vad gäller inrättande av en central kristelefon bör det pågående beredningsarbetet avvaktas. Utskottet avstyrker motion 1999/2000:Ju713.

Övrigt

Strängare kriterier för frigivning av våldsbrottslingar begärs i motion 1998/99:Ju702 (m).

Av 26 kap. 6 § BrB framgår att den som dömts till fängelse på viss tid som huvudregel skall friges villkorligt när två tredjedelar av strafftiden, dock minst en månad, avtjänats.

Enligt 1 kap. 4 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall kriminalvården i anstalt utformas så att den intagnes anpassning i samhället främjas och skadliga följder av frihetsberövandet motverkas. I den utsträckning det kan ske utan att kravet på samhällsnytt eftersätts bör verksamheten från början inriktas på åtgärder som förbereder den intagne för tillvaron utanför anstalten. Frigivning skall förberedas i god tid.

I 6 § förordningen (1974:248) om kriminalvård i anstalt föreskrivs att det för varje intagen skall upprättas en behandlingsplan. Planen skall, under hänsynstagande till anstaltstidens längd och övriga omständigheter, inriktas på åtgärder som är ägnade att främja den intagnes anpassning i samhället och som förbereder honom för tillvaron utanför anstalten. Behandlingsplanen skall omprövas regelbundet och så ofta det finns anledning till det. Vidare föreskrivs i 11 § samma förordning att den lokala kriminalvårdsmyndigheten skall förbereda villkorlig frigivning. Myndigheten skall, om det behövs, samråda med arbetsförmedlingen och med de sociala och andra myndigheter eller organisationer samt enskilda personer som kan främja den dömdes anpassning i samhället.

I regleringsbrevet för kriminalvården för år 2000 anges närmare åtgärder under verkställigheten som syftar till att förebygga återfall i brott och att förbättra de dömdas möjligheter till en ordnad situation vid frigivningen. Kriminalvårdsstyrelsen skall redovisa vilka åtgärder som genomförts av kriminalvården och i samarbete med andra för att utveckla förutsättningarna för att göra säkrare risk- och farlighetsbedömningar bl.a. i samband med permissionsgivning samt kostnaderna för dessa.

Utskottet ser ingen anledning att nu förorda ändringar i BrB:s regler om villkorlig frigivning. När det gäller risk- och farlighetsbedömningar bör det arbete som bedrivs inom kriminalvården avvaktas. Utskottet avstyrker motion 1998/99:Ju702.

I motion 1998/99:So466 (v) yrkas att kravet på dubbel straffbarhet vid s.k. könsstypning skall tas bort.

Av 3 § lagen (1982:316) med förbud mot könsstypning av kvinnor följer att den som har begått brott mot lagen kan dömas vid svensk domstol även

om gärningen inte var straffbar i det land där den begicks. Något krav på dubbel straffbarhet för lagföring i Sverige uppställs alltså inte. Kravet togs bort genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 1999 (prop. 1998/99:70, bet. 1998/99:SoU12, rskr. 200).

Genom den nämnda lagändringen är motion 1998/99:So466 (yrkande 7) tillgodosedd, och den avstyrks.

I motion 1999/2000:Ju721 (c, m, kd, fp, mp) framhålls att rättsintyg avseende misshandel måste hålla högre kvalitet än i dag.

Av 2 kap. 4 § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område följer att den som i sin yrkesverksamhet inom hälso- och sjukvården utfärdar ett intyg om bl.a. någons hälsotillstånd skall utforma det med noggrannhet och omsorg.

Enligt 2 kap. 3 § förordningen (1998:1513) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område gäller att en läkare eller tandläkare som är verksam inom den offentligt bedrivna hälso- och sjukvården är skyldig att, i den omfattning övriga åligganden i yrkesutövningen inte hindrar det eller det annars inte finns särskilda skäl däremot, utföra undersökningar och avge utlåtande över dessa på begäran av länsstyrelse, domstol, åklagarmyndighet eller polismyndighet.

Socialstyrelsen har utfärdat föreskrifter om för hälso- och sjukvårdspersonalen om avfattande av intyg m.m. (SOSFS 1981:25). Dessa skall iaktas när rättsintyg utfärdas.

Socialstyrelsen har i samråd med Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren och Rättsmedicinalverket samt efter hörande av Domstolsverket utfärdat allmänna råd om rättsintyg vid utredning av vålds- och sexualbrott (SOSFS 1997:5). Råden riktar sig till läkare och tandläkare som utfärdar rättsintyg vid utredning av sådana brott. Med rättsintyg förstås i de allmänna råden ett utlåtande av en läkare som grundar sig antingen på läkarens egen eller annan läkares undersökning av en misstänkt eller ett brottsoffer eller på uppgifter om sådana personer i en patientjournal och som är avsett att användas som bevis i brottsutredning eller i rättegång. I de allmänna råden behandlas bl.a. hur en skadebeskrivning bör utformas, hur en undersökning bör gå till i vissa fall samt utformningen av själva utlåtandet. Vidare understryks vikten av att den som utfärdar intyget har erforderlig kompetens.

Rättsmedicinalverket (RMV) redovisar i sin årsredovisning för år 1999 att verket prövat ett alternativt sätt att höja standarden på rättsintyg. Läkare i Kalmar och Värmlands län har kontrakterats, fått särskild utbildning och därefter kontinuerligt erhållit stöd från den rättmedicinska avdelningen i Linköping. Denna har i samråd med berörda polismyndigheter gjort en utvärdering av försöksverksamheten, som visar att en god standard erhållits på de rättsintyg som utfärdats av de kontrakterade läkarna. Enligt vad RMV anför har polisen i alltför ringa utsträckning utnyttjat dessa läkare men polisen önskar att den inledda verksamheten fortsätter (RMV årsredovisning 1999 s. 14).

Med hänsyn till den stora betydelse som rättsintyg har vid utredningen av vålds- och sexualbrott vill utskottet understryka den utomordentliga vikten av att intygen håller en för sitt ändamål tillräckligt hög kvalitet. Att de utförliga anvisningar som meddelats inte synes vara tillräckliga för att garantera

en sådan kvalitet inger betänkligheter. Utskottet ser därför med tillfredsställelse på den försöksverksamhet som RMV inlett. Utskottet utgår från att RMV följer upp denna och vidtar de ytterligare åtgärder som kan visa sig erforderliga. Någon åtgärd av riksdagen anser utskottet för närvarande inte vara nödvändig. Utskottet avstyrker motion 1999/2000:Ju721 (yrkande 17).

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *åtgärder till stöd för brottsoffer*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju911 yrkande 12 (delvis), 1998/99:Ju916 yrkande 1, 1999/2000:Ju708 yrkande 1, 1999/2000:Ju723 yrkande 2, 1999/2000:Ju730 yrkande 1, 1999/2000:Ju904 yrkande 7 och 1999/2000:Ju910 yrkande 6 (delvis),

res. 1 (m, kd, fp)

2. beträffande *skydd för utsatta kvinnor*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 17 (delvis), 1999/2000:Ju708 yrkande 2, 1999/2000:Ju748 yrkande 1, 1999/2000:Ju901 yrkande 4 (delvis) och 1999/2000:So485 yrkande 3,

res. 2 (m, kd, c, fp)

3. beträffande *skyddsutrustning för kvinnor*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju721 yrkande 11 och 1999/2000:Ju907 yrkande 11,

res. 3 (m, kd, c, fp)

4. beträffande *skärpt lagstiftning om besöksförbud*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 17 (delvis), 1998/99:Ju906 yrkande 1, 1998/99:Ju909, 1998/99:Ju911 yrkande 12 (delvis), 1998/99:So462 yrkande 10, 1998/99:So466 yrkande 12, 1998/99:A808 yrkande 16, 1999/2000:Ju708 yrkande 3, 1999/2000:Ju714, 1999/2000:Ju719 yrkande 5, 1999/2000:Ju720 yrkande 7, 1999/2000:Ju721 yrkande 10, 1999/2000:Ju722 yrkande 5, 1999/2000:Ju732, 1999/2000:Ju743, 1999/2000:Ju748 yrkande 3, 1999/2000:Ju901 yrkande 4 (delvis), 1999/2000:Ju905 yrkande 32, 1999/2000:Ju910 yrkande 6 (delvis), 1999/2000:So485 yrkande 4 samt 1999/2000:A807 yrkandena 11 och 13,

5. beträffande *besöksförbud vid psykiatrisk vård*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju740,

6. beträffande *utbildning av myndighetspersonal*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju220, 1998/99:Ju910 yrkande 6, 1998/99:A808 yrkande 17, 1998/99:A810 yrkande 21, 1999/2000:Ju719 yrkande 1, 1999/2000:Ju721 yrkande 14, 1999/2000:Ju730 yrkande 3, 1999/2000:Ju745 yrkande 1, 1999/2000:Ju907 yrkande 10, 1999/2000:A804 yrkande 25, 1999/2000:A806 yrkande 4 och 1999/2000:A807 yrkande 10,

7. beträffande *kvinnjourernas utbildningsroll*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju722 yrkande 3,

res. 4 (mp)

8. beträffande *myndigheternas åtgärder*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju914, 1999/2000:Ju707 yrkande 1, 1999/2000:Ju719 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:Ju721 yrkandena 2–4, 15 och 16, 1999/2000:Ju745 yrkande 2, 1999/2000:Ju907 yrkande 12 och 1999/2000:A806 yrkande 5,
9. beträffande *forskning om kvinnovåld*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju906 yrkande 2, 1999/2000:Ju720 yrkande 2 och 1999/2000:Ju745 yrkande 3,
10. beträffande *forskning kring mäns våld mot kvinnor*
att riksdagen avslår motion 1998/99:A801 yrkande 2,
res. 5 (mp)
11. beträffande *rätt till målsägandebiträde*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:A810 yrkande 20 och 1999/2000:A804 yrkande 23,
12. beträffande *målsägandebiträde i våldtäktsmål*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju812,
res. 6 (mp)
13. beträffande *stödperson för brottsoffer*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ju915, 1999/2000:Ju901 yrkande 2 och 1999/2000:A807 yrkande 14,
res. 7 (m ,kd ,c, fp)
14. beträffande *snabbare utbetalningar av skadestånd*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju601,
15. beträffande *porrklubbar*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju708,
16. beträffande *kontaktannonser och kontaktverksamhet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf606 yrkande 3,
17. beträffande *åtgärder mot prostitution*
att riksdagen avslår motion 1998/99:So466 yrkandena 8 och 13,
res. 8 (v)
18. beträffande *utredning om vittnesskydd*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju411,
res. 9 (mp)
19. beträffande *förstärkt vittnesskydd*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju723 yrkande 8 och 1999/2000:Ju801,
20. beträffande *nationella kvinnofridskampanjer*
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:So466 yrkande 6, 1999/2000:Ju712 och 1999/2000:Ju720 yrkande 6,
res. 10 (v, mp)
21. beträffande *nationell handlingsplan mot kvinnovåld*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju702,
22. beträffande *kommunala handlingsplaner mot kvinnovåld*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju721 yrkande 20,
res. 11 (kd, c, fp)
23. beträffande *information om de medicinska skadorna vid våldtäkt*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju707 yrkande 2,
24. beträffande *ekonomiskt stöd till Rikskvinnocentrum*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju721 yrkande 12, 1999/2000:Ju737 och 1999/2000:Ju739 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

25. beträffande *stöd till kvinnojourer*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:A804 yrkande 22,

26. beträffande *kristelefon för våldsutsatta kvinnor*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju713,

res. 12 (v)

27. beträffande *kommunala kriscentra för brottsoffer*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju708 yrkande 4,

28. beträffande *strängare kriterier för frigivning av våldsbrottslingar*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ju702,

res. 13 (m)

29. beträffande *könsstymning*

att riksdagen avslår motion 1998/99:So466 yrkande 7,

30. beträffande *rättsintygens kvalitet*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju721 yrkande 17.

res. 14 (kd, c, fp)

Stockholm den 30 maj 2000

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Ingemar Vänerlov (kd), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Göran Norlander (s), Anita Sidén (m) och Sture Arnesson (v).

Reservationer

1. Åtgärder till stöd för brottsoffer (mom. 1)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Siw Persson (fp) och Anita Sidén (m) anför:

Det är i och för sig tillfredsställande att regeringen nu initierat olika åtgärder till skydd för brottsoffer. Vi känner oss emellertid inte övertygade om att det är tillräckligt med utrednings- och beredningsarbete. Det bör redan nu göras

klart att vissa åtgärder måste vidtas. Sålunda bör de förslag som lämnats av Brottsofferutredningen också genomföras. En annan åtgärd som bör vidtas är införande av medling mellan brottsoffer och gärningsman och sådana förändringar bör införas i skadeståndslagen att den som mist en nära anhörig på grund av brott också skall få ersättning för det psykiska lidande dödsfallet innebär. Det får ankomma på regeringen att till riksdagen återkomma med förslag av den innebörd vi nu angivit. Härutöver vill vi framhålla att det låga förtroende som många brottsoffer har för rättsväsendet gör att det kan ifrågasättas om Sverige lever upp till Förenta nationernas deklaration om brottsoffers rättigheter. Regeringen bör låta utreda om Sverige verkligen efterlever deklarationen.

Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande åtgärder till stöd för brottsoffer*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju911 yrkande 12 (delvis), 1998/99:Ju916 yrkande 1, 1999/2000:Ju708 yrkande 1, 1999/2000:Ju723 yrkande 2, 1999/2000:Ju730 yrkande 1, 1999/2000:Ju904 yrkande 7 och 1999/2000:Ju910 yrkande 6 (delvis) som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 1.

2. Skydd för utsatta kvinnor (mom. 2)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp) och Anita Sidén (m) anför:

Vi finner det naturligtvis glädjande att lagstiftaren under senare år i flera avseenden uppmärksammat våldsutsatta kvinnors situation. Lagstiftningen om fridsbrott är kanske det bästa exemplet härpå. Enligt vår mening finns det emellertid fler åtgärder som lagstiftaren kan vidta. Vi tänker här på en skärpning av straffet för misshandel och införande av obligatorisk häktning vid vissa brott mot kvinnor såsom försök till våldtäkt. Andra åtgärder är inskränkningar i våldsbrottslingars permissionsmöjligheter och strängare sekretess för personuppgifter i folkbokföringen. Regeringen bör låta utarbeta och till riksdagen återkomma med lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört. Detta bör ges regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. *beträffande skydd för utsatta kvinnor*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju904 yrkande 17 (delvis), 1999/2000:Ju708 yrkande 2, 1999/2000:Ju748 yrkande 1, 1999/2000:Ju901 yrkande 4 (delvis) och 1999/2000:So485 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 2.

3. Skyddsutrustning för kvinnor (mom. 3)

1999/2000:JuU23

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp) och Anita Sidén (m) anför:

Det är av största vikt att hotade kvinnor har tillgång till trygghetspaket och larm. Även hotade vittnen bör ha rätt till sådan utrustning. Enligt vår uppfattning måste utrustning av detta slag finnas tillgänglig för alla som har behov av den. I dag förekommer det att hotade personer får stå i kö för att få skyddsutrustning, vilket vi finner oacceptabelt. Även annat skydd såsom hundar och livvakt bör finnas tillgängligt för den som har behov av det. Det får ankomma på regeringen att i kommande budgetarbete beakta att det måste finnas erforderliga medel för att tillgodose vad vi nu anför, vilket bör ges regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *skyddsutrustning för kvinnor*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju721 yrkande 11 och 1999/2000:Ju907 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 3.

4. Kvinnojourernas utbildningsroll (mom. 7)

Kia Andreasson (mp) anför:

Enligt min mening är det av största vikt att kvinnojourernas kompetens tas till vara i det utbildnings- och fortbildningsarbete om kvinnovåld som nu bedrivs inom rättsväsendet, socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Det får ankomma på regeringen att skapa förutsättningar för att så skall bli fallet. Detta bör ges regeringen till känna.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *kvinnojourernas utbildningsroll*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju722 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 4.

5. Forskning kring mäns våld mot kvinnor (mom. 10)

Kia Andreasson (mp) anför:

Det är med tillfredsställelse jag konstaterar att det nu pågår en omfattande forskning rörande våld mot kvinnor. Enligt min mening är det emellertid nödvändigt att forskningen särskilt koncentreras kring orsakerna till mäns våld mot kvinnor. Frågor bör ställas om orsakerna till att män använder våld, inte kan uttrycka känslor, skapar hierarkier m.m. I detta sammanhang är det viktigt att forskningen inte – som regelmässigt sker – utgår från manliga normer. Regeringen bör få i uppdrag att föranstalta om ett forskningsprojekt med den inriktning jag nu angivit. Detta bör ges regeringen till känna.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

1999/2000:JuU23

10. beträffande *forskning kring mäns våld mot kvinnor*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:A801 yrkande 2 som
sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 5.

6. Målsägandebiträde i våldtäktsmål (mom. 12)

Kia Andreasson (mp) anför:

Den som förordnas till målsägandebiträde är vanligen jurist. I våldtäktsmål är detta direkt olämpligt. I ett sådant mål är inte juridiska kunskaper utan insikter i hur en människa i kris fungerar det väsentliga för att ett målsägandebiträde skall kunna fullgöra sitt uppdrag. Det bör därför föreskrivas att den som förordnas till målsägandebiträde i mål om våldtäkt skall vara psykolog. Regeringen bör få i uppdrag att utarbeta och till riksdagen återkomma med ett förslag till ändring i lagen om målsägandebiträde som tillgodoser vad jag nu anför. Detta bör ges regeringen till känna.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *målsägandebiträde i våldtäktsmål*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju812 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 6.

7. Stödperson för brottsoffer (mom. 13)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp) och Anita Sidén (m) anför:

Vi anser att det är glädjande att Brottsofferutredningen föreslagit att målsägande under förundersökning och rättegång skall kunna biträdas av stödperson i större omfattning än som nu är fallet. Stödpersoner bör emellertid kunna förordnas också utanför ramen för det rättsliga förfarandet. En stödperson hämtad från polisen eller socialtjänsten skulle kunna hålla uppsikt över en utsatt kvinnas livssituation och t.ex. bedöma hennes behov av skydd. Regeringen bör få i uppdrag att låta utreda användning av stödpersoner på det sätt vi nu skisserat. Vad vi nu anför bör ges regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *stödperson för brottsoffer*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:Ju915,
1999/2000:Ju901 yrkande 2 och 1999/2000:A807 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 7.

8. Åtgärder mot prostitution (mom. 17)

Yvonne Oscarsson (v) och Sture Arnesson (v) anför:

Det är angeläget att ytterligare åtgärder vidtas som kan minska förekomsten av prostitution både här i landet och inom EU.

Rehabilitering av könsköpare kan vara ett sätt att motverka prostitutionen genom att minska efterfrågan. Av särskilt intresse i detta sammanhang är det s.k. San Francisco-projektet i vilket könsköpare får välja mellan att ta det straff som utmätts eller att delta i ett rehabiliteringsprojekt. Verksamheten går bl.a. ut på att kunden får träffa f.d. prostituerade som berättar om sitt liv och sina upplevelser av prostitutionen. Könsköparen får då konfronteras med de konsekvenser könsköpet medför. Många män har därefter upphört med att köpa prostituerade. En verksamhet av liknande slag bör prövas i Sverige. Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder för att möjliggöra en sådan försöksverksamhet.

Det är vidare angeläget att Sverige inom EU verkar för att det skall upprättas en handlingsplan mot prostitution. Det räcker inte med handlingsplanen mot människohandel utan det är prostitutionen som företeelse som måste bekämpas. Regeringen bör i EU-arbetet verka för att en sådan handlingsplan upprättas.

Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 17 bort ha följande lydelse:

17. *beträffande åtgärder mot prostitution*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:So466 yrkandena 8 och 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 8.

9. Utredning om vittnesskydd (mom. 18)

Kia Andreasson (mp) anför:

Enligt min mening är det välkommet att Rikspolisstyrelsen nu fått i uppdrag att utarbeta ett nationellt handlingsprogram för vittnesskydd. En genomgående brist i det utrednings- och beredningsarbete som bedrivits när det gäller vittnesskydd är emellertid bristen på analys av vilket skydd vittnen erhåller genom gällande lagstiftning. Regeringen bör få i uppdrag att låta utföra en sådan analys och återkomma till riksdagen med de förslag som kan föranledas härav. Vad jag nu anfört bör ges regeringen till känna.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 18 bort ha följande lydelse:

18. *beträffande utredning om vittnesskydd*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju411 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 9.

10. Nationella kvinnofridskampanjer (mom. 20)

Yvonne Oscarsson (v), Kia Andreasson (mp) och Sture Arnesson (v) anför:

Vi delar inte utskottsmajoritetens uppfattning att informationsverksamheten beträffande kvinnovåld bör vara decentraliserad. Enligt vår uppfattning har det stor betydelse att statsmakterna klart visar att kvinnovåld inte är acceptabelt. Ett lämpligt sätt att göra detta är genom kontinuerliga, riksomfattande kampanjer för kvinnofrid. Det får ankomma på regeringen att ta initiativ till

sådana kampanjer. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

1999/2000:JuU23

Vi anser att utskottets hemställan under moment 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *nationella kvinnofridskampanjer*
att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:So466 yrkande 6, 1999/2000:Ju712 och 1999/2000:Ju720 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 10.

11. Kommunala handlingsplaner mot kvinnovåld (mom. 22)

Ingemar Vänerlöv (kd), Ragnwi Marcelind (kd), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Behovet av samverkan mellan polis, socialtjänst och hälso- och sjukvården i kampen mot kvinnovåld är särskilt uttalat på lokal nivå. Denna samverkan förutsätter för att fungera väl enligt vår mening en kommunal handlingsplan mot kvinnovåld, vars innehåll bör fastställas av kommunfullmäktige. Regeringen bör få i uppdrag att utarbeta och till riksdagen återkomma med förslag som säkerställer att varje kommun upprättar en handlingsplan av detta slag. Vad vi nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *kommunala handlingsplaner mot kvinnovåld*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju721 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 11.

12. Kristelefon för våldsutsatta kvinnor (mom. 26)

Yvonne Oscarsson (v) och Sture Arnesson (v) anför:

Enligt vår uppfattning är det mycket angeläget att det inrättas en telefonjour, en s.k. central kristelefon, dit våldsutsatta kvinnor i hela landet kan ringa. Regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att, om möjligt i samarbete med Rikskvinnocentrum, inrätta en sådan telefonjour. Vad vi nu anfört bör ges regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *kristelefon för våldsutsatta kvinnor*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju713 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 12.

13. Strängare kriterier för frigivning av våldsbrottslingar (mom. 28)

Gun Hellsvik (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m) anför:

Enligt vår uppfattning måste ett beslut om villkorlig frigivning av en våldsbrottsling föregås av en noggrann prövning av om prognosen för återanpassning av denne ter sig god. Om så inte är fallet, bör någon villkorlig frigivning inte ske. Härav följer också att det bör vara obligatoriskt för våldsbrottslingar att gå igenom lämplig behandling för att de över huvud taget skall kunna komma i fråga för villkorlig frigivning. Regeringen bör få i uppdrag att se över bestämmelserna i brottsbalken om villkorlig frigivning och återkomma till riksdagen med lagförslag som tillgodoser vad vi nu anfört. Detta bör ges regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *strängare kriterier för frigivning av våldsbrottslingar*
att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Ju702 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 13.

14. Rättsintygens kvalitet (mom. 30)

Ingemar Vänerlov (kd), Ragnwi Marcelind (kd), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Enligt vår uppfattning är den av RMV bedrivna försöksverksamheten för att höja kvaliteten på rättsintyg inte tillräcklig. Regeringen bör föranstalta om att utbildningen av blivande läkare utformas så att de är kompetenta att utfärda korrekta rättsintyg. Detta bör ges regeringen till känna.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *rättsintygens kvalitet*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju721 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 14.

Särskilda yttranden

1. Utbildning för myndighetspersonal och myndigheternas åtgärder (mom. 6 och 8)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlov (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp) och Anita Sidén (m) anför:

Enligt vår mening visar de motionsyrkanden som väckts i dessa frågor på den resursbrist som rättsväsendet lider av. Vi välkomnar de utbildningssatsningar rörande våld mot kvinnor och brottsoffer som nu genomförs. Dessamma gäller de åtgärder som vidtagits eller planeras för att säkerställa en snabbare handläggning och ett bättre bemötande av brottsoffer inom rättsväsendets olika myndigheter. Det är emellertid påtagligt att insikten om brottsofferfrågornas betydelse har kommit sent till regeringen och att de satsningar som nu genomförs belastar myndigheternas löpande verksamhet. Vi anser att

dessa förhållanden inte har beaktats tillräckligt när det gäller att bestämma anslag till rättsväsendet.

1999/2000:JuU23

Våra budgetförslag röstades ned av riksdagens majoritet. Med våra budgetalternativ hade förutsättningarna varit bättre både för en snabb handläggning av våldsbrott inom rättsväsendet och för en god kunskap om sådana brott och deras offer hos rättsväsendets personal.

2. Skärpt lagstiftning om besöksförbud (mom. 4), snabbare utbetalningar av skadestånd (mom. 14) och förstärkt vittnesskydd (mom. 19)

Gun Hellsvik (m), Ingemar Vänerlöv (kd), Maud Ekendahl (m), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp) och Anita Sidén (m) anför:

Vi välkomnar den översyn av lagstiftningen om besöksförbud som regeringen nu låtit inleda. Vi anser emellertid att det redan nu står klart att vissa åtgärder är särskilt angelägna. Det gäller skärpning av straffet för överträdelse av besöksförbud, inskränkningar av mannens rörelsefrihet och användning av elektronisk fotboja vid besöksförbud. Beträffande dessa frågor är det väsentligt att regeringen så snart som möjligt lägger fram förslag till riksdagen.

Vi anser vidare att det är viktigt att brottsoffer verkligen får ersättning för de skador de tillfogas. Staten måste på något sätt säkerställa att den som är berättigad till skadestånd också får det utan att behöva gå i genom ett långt och komplicerat förfarande.

Vi hälsar med tillfredsställelse att Rikspolisstyrelsen fått regeringens uppdrag att utarbeta ett nationellt handlingsprogram för skydd av vittnen. Det är emellertid viktigt att ett sådant program också förverkligas och att det sker snabbt. Detsamma gäller även andra åtgärder till stöd för vittnen som nu bereds i Justitiedepartementet.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	8
Inledning.....	8
Allmänt om brottsoffer	8
Allmänt om skydd för utsatta kvinnor	11
Besöksförbud	15
Utbildning för myndighetspersonal.....	20
Myndigheternas åtgärder	23
Forskning	27
Målsägandefrågor m.m.	28
Prostitution m.m.....	30
Vittnesskydd	33
Kvinnofridskampanjer	34
Rikskvinnocentrum m.m.	35
Övrigt.....	38
Hemställan	40
Reservationer.....	42
1. Åtgärder till stöd för brottsoffer (mom. 1) (m, kd, fp)	42
2. Skydd för utsatta kvinnor (mom. 2) (m, kd, c, fp)	43
3. Skyddsutrustning för kvinnor (mom. 3) (m, kd, c, fp)	43
4. Kvinnojourernas utbildningsroll (mom. 7) (mp).....	44
5. Forskning kring mäns våld mot kvinnor (mom. 10) (mp).....	44
6. Målsägandebiträde i våldtäktsmål (mom. 12) (mp)	45
7. Stödperson för brottsoffer (mom. 13) (m, kd, c, fp).....	45
8. Åtgärder mot prostitution (mom. 17) (v)	45
9. Utredning om vittnesskydd (mom. 18) (mp).....	46
10. Nationella kvinnofridskampanjer (mom. 20) v, mp).....	46
11. Kommunala handlingsplaner mot kvinnovåld (mom. 22) (kd, c, fp).....	47
12. Kristelefon för våldsutsatta kvinnor (mom. 26) (v).....	47
13. Strängare kriterier för frigivning av våldsbrottslingar (mom. 28) (m).....	47
14. Rättsintygens kvalitet (mom. 30) (kd, c, fp).....	48
Särskilda yttranden	48
1. Utbildning för myndighetspersonal och myndigheternas åtgärder (mom. 6 och 8) (m, kd, c, fp)	48
2. Skärpt lagstiftning om besöksförbud (mom. 4), snabbare utbetalningar av skadestånd (mom. 14) och förstärkt vittnesskydd (mom. 19) (m, kd, c, fp).....	49